

**У огледалу времена – српско грађанско друштво
на размеђи векова кроз Збирку др Јована Милекића**

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

БИБЛИОТЕКА
ПОСЕБНА ИЗДАЊА
2. издање

Главни и одговорни уредник
Бранимир Андрић, директор

Уредник
Весна Башић

Рецензент изложбе
Проф. др Александар Касаш

Ауторке изложбе
Сања Гавриловић
Љубица Будаћ
Леонила Павловић

Визуелизација изложбе
Сања Гавриловић

ISBN 978-86-80017-35-8

Реализацију изложбе и публикације омогућио је
Покрајински секретаријат за културу и јавно информисање АП Војводине.

© Copyright: 2015, Архив Војводине

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

У огледалу времена – српско грађанско друштво
на размеђи векова кроз Збирку др Јована Милекића

Нови Сад, 2015.

Др Јован Милекић, колекционар и оснивач Бачкој музеја у Субојици

Садржај

Реч уз друго издање	6
<i>Љубица Будаћ</i> У огледалу времена – српско грађанско друштво на размеђи векова кроз Збирку др Јована Милекића	7
In the Mirror of Time – Serbian Civil Society at the Turn of the Centuries Through the Collection of Dr. Jovan Milekić	34
Попис докумената на изложби	73

Реч уз друго издање

Прво издање каталога за тематску изложбу архивске грађе *У оіледалу времена – српско іраћанско друшћиво на размеђи векова кроз Збирку др Јована Милекића*, објављено је 2012, када је отворена изложба поводом обележавања Дана Архива Војводине. Изложба, богато илустрован каталог, и CD, одмах су наишли на изузетно велико интересовање и добар пријем не само код стручне и научне јавности, већ и код шире публике. Архив је остао без примерака каталога за наше прилике изненађујуће брзо, за мање од годину дана.

С обзиром на то да је интересовање за ову изложбу и даље велико, Архив се определио да објави и друго издање каталога и CD-а, с тим што је ово издање CD допуњено филмским записом *Поклон народу – Бачки музеј – Галерија др Јована Милекића*, аутора Бранимира Андрића, који је такође приређен на основу архивске грађе, као и разговора са Милекићевим потомцима и савременицима.

Овом публикацијом Архив је још једном показао своју тежњу да стално унапређује и модернизује рад на чувању и заштити културних добара која сведоче о историји и култури српског народа. Уз поштовање и вредновање архивско-музејског материјала који је др Јован Милекић прикупљао, чувао и обрађивао, као и генерације стручњака који су проучавали колекције његовог Бачког музеја, показали смо да поштујући традицију стварамо традицију.

Будући да су архиви темељна одредница сваке националне културе, неопходно је непрекидно истицати културно-стваралачки значај архива, важност архивске грађе и њене заштите. Архив Војводине је и овим својим издањем показао да прати европске архивске токове у изложбеној и издавачкој делатности, а да живи изворни материјал који чини фондове националног памћења и на овај начин постаје доступнији за проучавање и разумевање.

Бранимир Андрић

У огледалу времена – српско грађанско друштво на размеђи векова кроз Збирку др Јована Милекића

*Збирка др Јована Милекића
колекционара и оснивача
Бачког музеја у Суботици*

Јован Милекић (Бјеловар, 1899. – Суботица, 1978) потиче по оцу Арсену из угледне племићке сремскомитровачке поседничке и трговачке породице Милекић, а по мајци Вери из велепоседничке породице Манојловић, која је Суботици дала угледне адвокате, уметнике и јавне раднике. Иако је желео да живот посвети историјској науци и колекционарском раду, под утицајем породице уписао је Правни факултет и дипломирао 1924, а после завршених постдипломских студија био је промовисан у доктора политичких наука на Правном факултету у Сегедину. Запослио се као административни директор у Привредној банци у Суботици и почео пасионирано да се бави колекционарством, откупивши до тада највећу филателистичку збирку српских марака од суботичког филателисте Марцела Копе, коју је стално проширивао, па је својевремено сматрао највећом збирком српских марака на свету.

Палаћа Манојловић у Суботици, у којој је био смештен Бачки музеј (1926–1935)

Пресудан утицај на Јована Милекића да почне озбиљно и систематично да се бави колекционарством имао је познати сенћански колекционар Јован Вујић, који га је саветовао да се определи за историју и уметност данашње територије Војводине као области за свој колекционарски опус. Тако је Јован Милекић одлучио да 1926. године прода своју збирку српских марака, а од тог новца је основао Бачки музеј који је

био смештен у палати Манојловић на суботичком корзоу. Из назива музеја се види да се Милекић определио за територију Бачке као уже области свог колекционарског интересовања, пошто је сматрао да је цела територија данашње Војводине превелика област за свеобухватан и систематичан рад појединца. Отварање Бачког музеја може се сматрати почетком модерне музејско-галеријске делатности, не само у Суботици него и у Краљевини СХС. У оквиру Музеја, Милекић је уз помоћ сарадника формирао више музеолошких одељења, и то: археологија и нумизматика; библиотека; галерија; етнографија; занати и трговина; зоологија и филателија. Посебну пажњу Јован Милекић је посветио прикупљању дела старих, као и савремених бачких сликара и то не само реномираних, већ и оних сликара чији се таленат тек назирао. Тако је дошао у посед значајних дела бачких наиваца, од којих су многи, тек после Другог светског рата били признати. Милекићева музејска збирка је била опредељена регионално, а не национално и по томе је у тадашњој Југославији у међуратном периоду била јединствена. Јован Милекић није био само колекционар већ и документатор јер је скупљао, чувао, сређивао и обрађивао документа из живота значајних људи и угледних стваралаца – њихове фотографије, писма, лична документа, исечке из новина, као и своју преписку са њиховим потомцима. Захваљујући огромном труду и раду, музејски материјал се повећавао, тако да је Милекић из тог фондуса организовао велику изложбу ликовних уметни-

ка Бачке 1932. године у Суботици, која је имала велики одјек у целој земљи.

Пошто је Привредна банка, у којој је био директор, банкротирала 1935. године, Милекић је продао део непокретне имовине и преселио Музеј у породични летњиковач на Палићу. У парку летњиковца сазидао је посебну зграду за потребе смештаја збирки Бачког музеја и отворио га за посетиоце. Почетком Другог светског рата, мађарске окупаторске власти су после преузимања управе у Суботици, запечатиле Музеј, а Јован Милекић се због сталних претњи преселио у Београд, где је радио као библиотекар у Војном музеју и Школи примењених уметности. После рата се вратио у Суботицу где је затекао Музеј који је, према његовим речима: *дио од њијане руље њријадника Црвене армије њошћуно демолиран и њако рећи сав мајтеријал у мом музеју су разнели, њолујали и њојалили*. Иако већ болестан и разочаран, Милекић је настојао да спаси и среди преостали музејско-архивски материјал после пљачкања и уништавања, како би свој дугогодишњи рад сачувао од потпуног заборава. Стога је прихватио иницијативу Народног одбора града Суботице о уступању музејских збирки на коришћење, с тим да се зграда Музеја обнови и он постави за управника. Средивши преосталу збирку ликовних уметника, Јован Милекић је 2. маја 1949. године отворио Бачку галерију за посетиоце. Уз велики труд и готово сам, успео је да до 1950. године инвентариса, стручно обради и среди сав преостали материјал. Због страха од национализације, било

је питање даљег опстанка Галерије у приватном власништву. Да би ипак заштитио своје животно дело, Милекић је спаковао уметничке слике, музејске предмете и архиву, и Бачка галерија је престала са радом 1950. године. Галерија Ма-

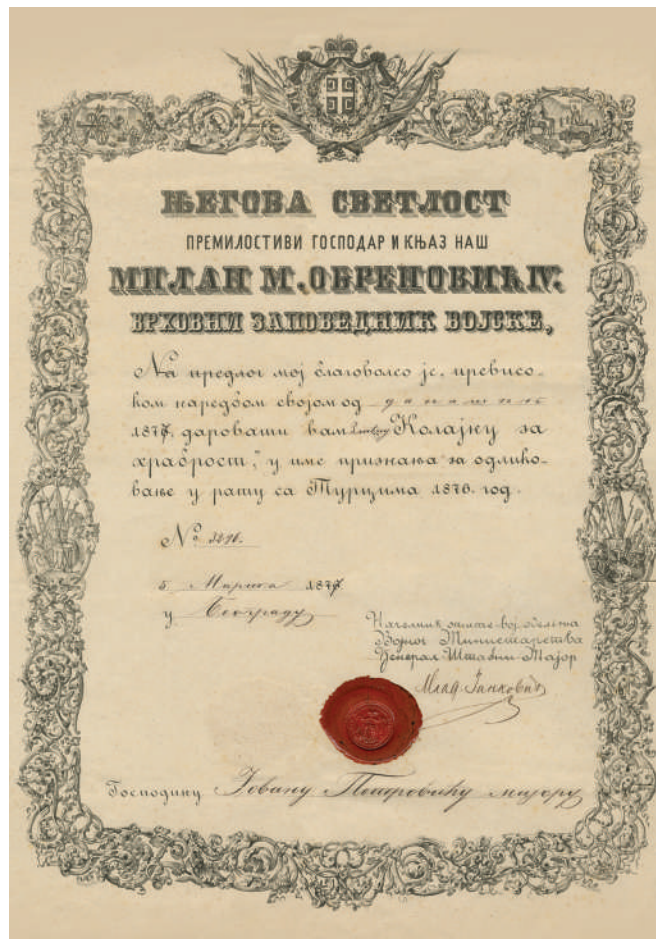
Део рукописне заоставштине др Јована Милекића, са фототографијама др Светозара Милекића и др Лазе Косића, поклон Рукописном одељењу Матице српске, од Милекићевих наследника.

тице српске и Градски музеј у Суботици откупили су уметничке слике и архиву, а наследници др Јована Милекића, су после његове смрти 1978. године, поклонили преостали део архиве Рукописном одељењу Матице српске и Архиву Војводине.

Део архивске заоставштине поклоњен Архиву Војводине, садржи документарни материјал који је др Јован Милекић прикупљао за књигу о знаменитим Бачванима коју је намера-

вао да напише, и од те грађе је у Архиву Војводине формирана (Ф. 444) Збирка др Јована Милекића, 1841–1963.

Архивску грађу ове збирке чине: писма, документа о делатности, дипломе и одликовања,

Одликовање Златна Колајна за храброст, којим је кнез Милан М. Обреновић IV одликовао Јована Пејировића за храброст у рату са Турцима 1876.

рукописи, нотни записи, проспекти, плакате, позивнице (за изложбе, концерте, друштвене догађаје, свечане ручкове, венчања), разгледнице (празничне, са путовања из земље и иностранства), дописнице, породичне и личне фотографије, фотографије са разних свечаности, прослава, сахрана, фотографије уметничких дела и сл. Документа садрже податке из живота и делатности угледних српских личности друге половине XIX и прве половине XX века, разних професија: земљопоседници, занатлије, трговци, индустријалци, политички и јавни радници, учитељи и професори, адвокати, лекари, инжењери, штампари, банкари, архитекте, геометри, војна лица, свештеници, књижевници, сликари, вајари, примењени уметници, композитори, глумци, колекционари, народни добротвори и друге личности значајне не само за регионалну, већ и националну историју. Милекић се годинама дописивао или дружио са потомцима, сродницима и пријатељима тих личности, те је и на тај начин долазио до вредне архивске грађе. Кроз грађу Збирке може се пратити развој друштвено-економског и културног живота Срба. Велики број повеља и диплома из Збирке су значајне са аспекта историографије, а поједине представљају реткост (диплома Малтешких витезова). Многа докумената се издвајају изузетно занимљивим ликовним и графичким решењима. Такође, на многима се налазе својеручни потписи кнеза Михаила, краљева Милана и Александра Обреновића, као и Петра и Александра Карађорђевића.

Развој грађанској друштва на данашњој територији Војводине

Историјски оквир формирања градова на данашњој територији Војводине почиње у XVIII веку, после протеривања Турака 1699. и ступањем Аустријске царевине на историјску позорницу. Убрзо потом на данашњој територији Војводине формиране су две управне територијално-политичке целине: војна и цивилна, што ће утицати на даљи правац развоја градова. У оквиру ове организационе поделе постојале су и три врсте привилегованих места: слободни краљевски градови (Нови Сад 1748, Сомбор 1749. и Суботица 1779), слободни граничарски комунитети на територији Војне границе (Земун, Карловци, Буковац, Митровица, Бела Црква, Панчево...) и слободне варошице. Становници ових насеља су добијали разне привилегије чиме је јачала градска привреда, убрзао се развој занатства, трговине, а касније и мануфактурне производње. Привредни развој је био омогућен и изградњом Бегејског (1726–1733) и Великог бачког канала (1795–1802), регулисањем тока река и исушивањем и насипањем мочвара, чиме је остварен бржи

промет роба и људи и остваривано боље пове-
зивање појединих крајева данашње територије
Војводине. Током XVIII века било је предузето
планско насељавање Немаца, Мађара, Руму-
на, Словака и других народа чиме је створена
специфична шароликост народа на данашњој
територији Војводине. Колонизацијом Немаца,
занатлија, побољшала се не само занатска про-
изводња, већ и пољопривредна техника, као и
техника изградње градова, села, насеља, кућа
и пољопривредних зграда. Ово је био пери-
од наставка просперитета градова заснован на
порасту становништва, који је имао мање обе-
лежје природних миграцијских токова, а више
колонизације. Сви градови су се убрзано увећа-
вали. Године 1805. је Нови Сад имао већ 13.000
становника, а 1817, како је забележио Вук Ка-
рацић „био је највеће обштество српско на
свету“. Природна последица повећавања броја
становника је и територијално ширење градо-

ва. Тако је већ 1851. године Сомбор имао 22.556
становника, више него што су у то време имали
Београд, Загреб и Нови Сад.

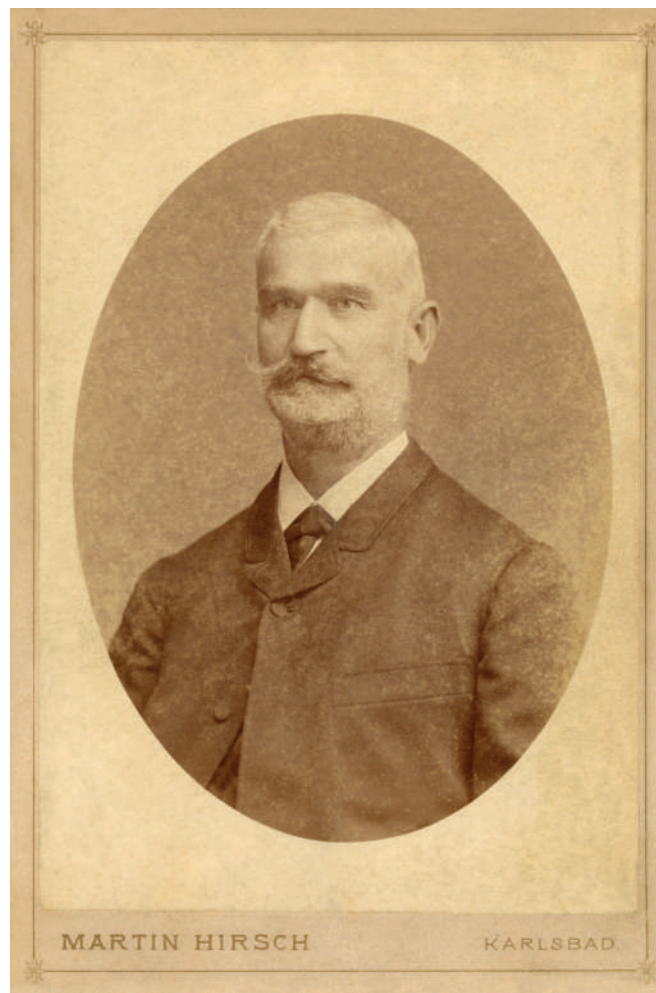
Мада су сељаци чинили најбројнију дру-
штвену категорију становништва на данашњој

*Породица Манојловић и фотографија њихове куће,
друја њоловина XIX века*

територији Војводине, овом времену припадају и почеци стварања грађанске класе. У XVIII и првој половини XIX века статус грађанина могао је стећи онај ко је имао кућу и бавио се неким корисним послом, на пример трговином или занатом. Грађанство код Срба чинили су трговци, занатлије, појединци из слободних професија и тзв. хонорарци, као и професори, учитељи, лекари, адвокати, уметници, градско свештенство и други угледни становници. Становништво града чинили су и ратари, баштовани и послуга. Током XVIII и почетком XIX века формирана је грађанска класа која је била национално свесна и поред свештенства и племства укључивала се у рад аутономних црквених, просветних и културних установа, дајући при том знатна материјална средства.

Револуција 1848. године је имала пресудан значај на даљи развој грађанског друштва на данашњој територији Војводине, будући да је дошло до укидања феудалних односа, борбе за економски и политички либерализам, и у исто време борбе за национална права српског народа у Аустријској царевини. То је био период почетка процеса изградње друштва на капиталистичкој економској основи. Средином XIX века интезивно се развијало занатство, трговина, рана индустрија и саобраћај, што је била база за даљи материјални развој градова. Посебан значај имала је изградња саобраћајних веза, посебно железничких, што је извело градове ван својих локалних граница. Индустрија је на данашњој територији Војводине почела

Лазар Дунђерски (1833–1917), велетрговач, индустријалац, оснивач Васинићиног завода за српску женску децу Анђелианум у Будимпешти

да се развија доста касно, у другој половини XIX века. С обзиром на пољопривредно залеђе, индустрија се базирала на преради пољо-

привредних производа. Млинска и цигларска индустрија биле су водеће. Уједно, то су биле једине гране привреде које су се развијале улагањем домаћег капитала. Тек крајем XIX и по-

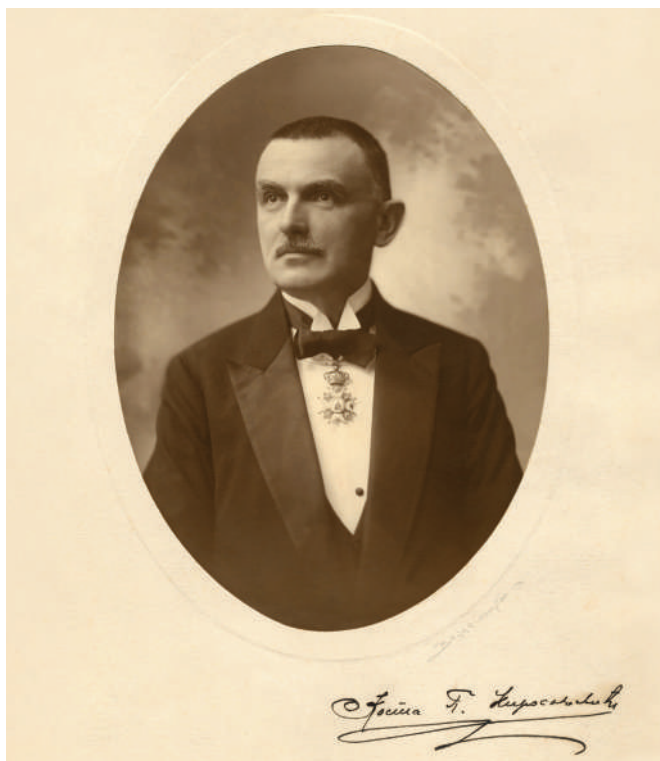
Привредни развој и повећана економска моћ одражавала се и на бржи развој и планско уређивање градова. Последње деценије XIX века завршене су урбанизацијом бројних градо-

Разгледница Новог Сада

четком XX века, почела је да се развија тзв. велика индустрија улагањем аустријског, чешког и мађарског капитала.

ва на данашњој територији Војводине и њихових градских центара. Већи део градова у овом периоду имао је релативно скромну али потпу-

*Коста Мирасављевић (1869–1948), трговац,
градоначелник Новог Сада (1938–1939), оснивач и
председник Трговачко-индустријске коморе
у Новом Саду.*

но организовану урбану матрицу у којој се попуњавао простор изградњом јавних и управних зграда у ужим градским језгрима, као што су жупанијске и судске палате, железничке станице, касарне, школске зграде и сл. Велики број објеката грађанске архитектуре који су настали у овом периоду чинили су стамбени објекти, касније стамбено-пословне зграде а потом, по-

четком XX века, и стамбено-пословне палате више спратности и са више стамбених јединица, станова за издавање и различитим пословним просторима. Основна стилска опредељења у архитектури овог периода били су академизам и еклектика а почетком XX века, водећи стил је била мађарска варијанта сецесије, која је била највише заступљена у Суботици. Тако се постепено диференцирао значај градова и учврстила мрежа регионалних центара у данашњем смислу речи. До Првог светског рата, на основу достигнутог развоја, по значају су се издвајали Суботица, Нови Сад, Сомбор, Панчево и Зрењанин (Бечкерек) као главни центри овог дела Монархије. Нови слој грађанске класе је улагао и у индустријска постројења за грађевинску и прерађивачку индустрију – фабрике шећера, сирћета, пиваре, кудељаре, предонице вуне, свиларе, кланице, циглане, житне магацине са бројним пратећим објектима. Присаједињењем данашње територије Војводине Краљевини Србији, касније Краљевини СХС 1918, она је у новој економски и индустријски изразито заосталој држави, у целини представљала подручје од изузетне важности, иако је и сама према европским мерилима била недовољно развијена регија. Спровођењем аграрне реформе и ликвидацијом великих поседа дошло је до уситњавања поседа, који су давани колонистима, аграрним интересентима и другима који су били невичним интензивном начину обраде земље. Аграрна производња је ипак давала смер војвођанској индустрији, која је углавном

настајала из занатских радњи, или прошири-вањем мањих фабрика. Најзаступље-није гра-не индустрије у међуратном периоду су биле: прехранбена индустрија (млинска индустрија, шећеране, производња алкохола, кланична и конзервна индустрија, производи од млека, брашна, паприке, уља и др.); текстилна индустрија (прерада кудеље, свиларство, производња памучне робе, трикотаже, чарапа, чипки, сви-лених трака и шешира, ужарских производа и др.); индустрија грађевинског материјала и дру-ге. Војвођанско занатство је, због брзог развоја, спадало у најразвијеније привредне гране у новоформираној држави. Овај период каракте-рише оснивање великог броја трговачких пре-дузећа, посебно мешовитом робом и животним намирницама, а развијала се и спољна трговина која се бавила увозом и извозом.

Током XVIII века, под утицајем просвети-тељских идеја царице Марије Терезије и цара Јосифа II, убрзан је развој просвете и школства у целој Монархији, а било је и законски регу-лисано организовање српских православних школа (Ratio educatioonis 1777) које су издр-жавале црквене општине. На иницијативу срп-ских православних црквених великодостојника Карловачке митрополије и материјалну помоћ угледних, богатих и родољубивих Срба, основа-на је Српска православна велика гимназија кар-ловачка у Сремским Карловцима (1791), затим у Новом Саду (1810), као и прва учитељска школа – Норма (1778) у Сомбору. Митрополит Стефан Стратимировић, дао је подстрек и помогао да

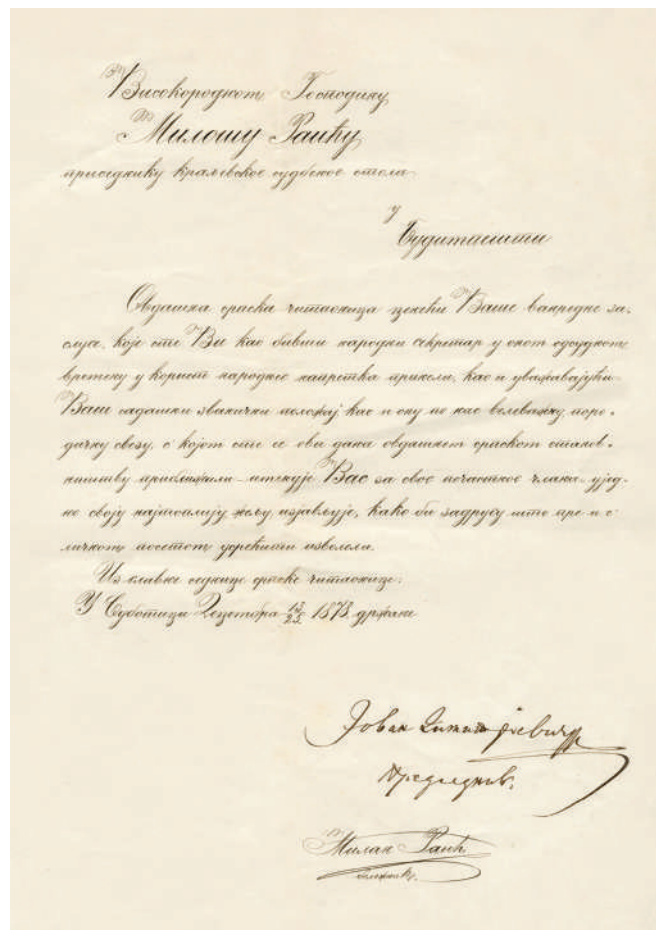

*Михајло Дејановић (1839–1896),
учитељ из Мола, друџа њоловина XIX века*

се у Сремским Карловцима оснује Богословија (1794) и Конвикт (1797) за смештај сиромашних богослова и гимназиста. Захваљујући културној и просветитељској делатности, епископа Јосифа Јовановића Шакабенте, у Вршцу је 1790. годи-не отворена Граматикална школа и Дом (Бла-гођејање) за сиромашну и даровиту децу. Ос-нивањем мреже средњих школа, иако у скром-ним условима, утемељени су важни расадници

будуће српске елите која је затим повела борбу за национални и културни препород Срба у Хабзбуршкој монархији. Поред наведених, до краја XIX века је основано и низ средњих стручних школа (грађанских, трговачких, занатских итд). Српска омладина се у овом периоду уписивала на универзитете, најчешће у Бечу, Будимпешти, Берлину, Прагу и другим европским универзитетским центрима. Убрзан привредни развој током XIX и у првој половини XX века омогућио је урбанистичко уређење градова, јачање грађанског staleжа, формирање грађанског система вредности и стила живота, као и богатог културног и друштвеног живота грађанства на данашњој територији Војводине. Новоформирано младо српско грађанство се борило како за економску, тако и за просветну и културну еманципацију српског народа.

На прелазу из XVIII у XIX век дошло је до померања српског културног центра из Беча у Пешту, а затим у Нови Сад. У овом периоду штампане су прве Српске новине а 16. фебруара 1826. године основана је Матица српска у Пешти, најстарија књижевна, културна и научна институција, са задатком да ради на националној хомогенизацији, просвећивању Срба, прикупљању и издавању српских књига. Матица српска је 1864. године пресељена у Нови Сад где се у широком луку разгранавала њена просветитељска делатност, множиле стипендијске задужбине и легати, расписивали књижевни и ликовни конкурси, неговала издавачка делатност. Развиту националне културе Срба у Хаб-

Милош Раућ, њочасни члан Српске читаонице у Суботици, 1878. године

збуршкој монархији умногоме је допринело оснивање српских читаоница четрдесетих година XIX века. Прве српске читаонице су основане у Иригу (1841), Вршцу (1842), Новом Саду, Сомбору, Кикинди (1845) а њихов број је стално по-

Председник: i. Цвечитић Милојковић, Напољдан Краљев
 дивисић мучице, сади директор Милошевић Милош у Суботици;
 Зорчићу : i. Стрелицацар Таварића дивисић. Цвечитић.
 (за председника)

Професори Градске музичке школе у Суботици, основане 1865. године

*Мара (Емилија) Борђевић Грџурова и Стојан Новаковић
џлумци Српској народној џозоришћиа у Новом Сагу*

већавао. Читаонице нису биле само места за читање новина, часописа, књига, нити се њихова друштвена делатност сводила само на чајанке, балове и забаве. Под туђинском влашћу, младо либерално српско грађанство је ову установу претворило у центре културног живота са задатком да негују националну свест и буду брана против однарођавања. Читаонице је оснивао најобразованији слој српског грађанства: адво-

кати, учитељи, свештеници, трговци, занатлије, као и школска и студентска омладина и биле су доступне свом грађанству. На њиховим темељима су углавном формиране јавне библиотеке у XX веку. Читаонице су изнедриле многа културна и добротворна друштва, као што је Добротворна задруга Српкиња (основана 1878). Поред читаоница, значајну улогу у културном, просветном и националном раду имале су и срп-

ска певачка друштва, основана у Великом Бечереку (1861), Руми (1863), Суботици (1865), Сремској Митровици (1865), Великој Кикинди (1879) и другим центрима српског грађанства. Певачка друштва су поред црквене музике, изводила и световне композиције домаћих и страних аутора. Развој музичке културе огледао се и у приређивању јавних концерата вокалне и инструменталне музике, а имућнији грађани су у својим домовима поседовали неки инструмент, обично виолину, гитару или клавир, учили музику и организовали кућне камерне концерте. Значајан чинилац у борби за буђење националне свести и слободе одиграло је и Српско народно позориште, основано 28. јула 1861. године на седници Српске читаонице у Новом Саду, које своју претечу има у дугој позоришној традицији, од ђачких дилетантских представа до приватних позоришних трупа. Позориште је имало задатак да путем драмске књижевности и глумачке уметности преноси српску реч и историју, да подиже културни ниво Срба и тиме пружи отпор процесу однарођавања. Оно је било смештено у згради у дворишту хотела „Царица Јелисавета“, коју је велепоседник Лазар Дунђерски уступио Српском народном позоришту 1895. године. Зграда Позоришта Дунђерски је изгорела у пожару 1928. године.

Развој друштвеног живота је утицао и на појаву многих удружења и друштава као што су национална, сталешка и струковна, затим она за неговање уметности, забаве, дружења, као и хуманитарна и спортска. Оснивана су уз дозволу

власти и радила су према званично одобреним правилима.

Грађански стил живота се огледао и у уређењу животног простора. Први изразито грађански стил, карактеристичан за грађански начин живота на данашњој територији Војводине био је бидермајер, који је трајао у раздобљу од 1815. до 1848. године. Њега карактерише практичност, скромност и комфор, као и наглашена удобност (нарочито код седећег намештаја) и повећана функционалност. Друга половина XIX века је била раздобље историјских стилова, односно почињу да се копирају ранији стилски правци у изради покућства (други рококо, Луј XV, Луј XVI, ампир, алт дајч), због

Позив на IX Светосавску беседу са игранком у организацији Српској трговачкој и занатлијској певачкој друштва „Слога“ из Будимпеште, 1903. година.

тежње за приказивањем богатства кроз градњу и опремање раскошних стамбених објеката, вила и двораца.

Развој грађанског друштва на данашњој територији Војводине пратиле су и промене у начину одевања српског грађанског staleжа. То-

ком XVIII века полако су напуштани неки елементи народне ношње или су комбиновани са деловима модерног европског костима, да би у XIX веку у потпуности био прихваћен европски грађански начин одевања, диктиран из Париза и Беча као модних центара.

Илустрација за четири свечане женске хаљине из модној часописа Der Bazar, Ilustrirte Damen-Zeitung, фебруар 1893. године

Економским и културним јачањем српског грађанског сталежа на данашњој територији Војводине, развијали су се и другачији облици друштвеног и забавног живота који су се удаљавали од традиционалних, патријархалних облика. У круговима грађанства све више су се афирмисали западњачки утицаји у начину опхођења, дружења, разоноде. Балови, беседе, популарна предавања на теме из политичког живота, филозофије, литературе, природних и других наука, јавни концерти, дилетантске представе, кућне забаве у кругу породице и најближих пријатеља, омиљени у Бечу и Пешти, брзо су освојили и наше грађанство. Балове су организовали разни друштвени слојеви, удружења и друштва, и они су били прилика за игру, забаву, друштвене контакте, упознавање будућих супружника, али и начин да се богатством одеће истакне економски и друштвени престиж. Обичај је био да се младе девојке први пут појаве на балу или забави после навршене осамнаесте године живота. Балске хаљине су обично биле од свиле и сомота, сашивене по тадашњој најновијој моди из бечких журнала. За мушкарце је било обавезно да се на балу појаве у црном оделу (смокинг, жакет или сако). Балови су одржавани према утврђеном протоколу и на њима су биле модерне игре: валцер, кадрил, менует, полка, а касније и композиције домаћих аутора. Балови и забаве су утицали на друштвено опхођење, развијање углађеног тона у понашању, модне трендове. После њих, значајно место је заузимао корзо на коме су сви

настојали да се појаве што модерније и лепше одевени. Беседе су почеле да се организују шездесетих година XIX века. У почетку су то били концерти музичких аматера и рецитатора у корист Српског народног позоришта, разних друштава или су били хуманитарне природе, а организовали су их најобразованији слојеви грађанства уз подршку истакнутих јавних и политичких личности. Беседе су после званичног програма углавном имале и игранку. Кућне забаве на којима се разговарало, свирало, читала нека нова занимљива књига, играо шах и слично, приређивали су углавном имућнији грађани и интелектуалци. Чувене забаве овог типа одржавале су се у кући Јована Хаџића у Новом Саду. И поред прихватања европских токова, грађанско становништво је задржало многе народне обичаје, углавном повезане са црквеним обредима, од црквених празника, рођења детета, до погребних обредних обичаја.

*Српско грађанско друштво
на размеђи векова кроз архивску грађу
Збирке др Јована Милекића*

Прикупљајући податке за књигу о знаменитим Бачванима, др Јован Милекић је показао ширину знања о историјском развоју српског народа у Хабзбуршкој и Аустро-Угарској монархији, њеним знаменитим по-

литичким, културним, привредним, верским и другим представницима, као и оним синовима и кћерима Бачке, који су направили изузетно успешне каријере у Краљевини Србији, а касније и у Краљевини СХС и Краљевини Југославији. Достављајући тражене податке за књигу, многе угледне личности или њихови наследници су др Јовану Милекићу поред докумената о делатности, слали и документа везана за породични живот, ширећи тако круг биографске грађе и ван одредница везаних само за каријеру. Тиме је Збирка др Јована Милекића, која се чува у Архиву Војводине, добила на тематској ширини и омогућила увид у живот српског грађанства на данашњој територији Војводине у другој половини XIX и првој половини XX века. Увиђајући значај архивске грађе Збирке др Јована Милекића у односу на историјски значај према садржају и научно-уметничку вредност тих докумената, схватили смо да грађа превазилази почетну замисао да буде само грађа за књигу о знаменитим Бачванима. Сређивањем и обрадом, као и појединачним проучавањем докумената кроз визуру њиховог историјског значаја, родила се идеја о реализацији изложбе која прати развој српског грађанског друштва на данашњој територији Војводине у преломним годинама његовог деловања и јачања, приказујући рад и дела угледних личности које су учествовале у обликовању историјског, политичког, економског и културног простора данашње територије Војводине, претходно Краљевине Србије, Краљевине СХС и Краљевине Југославије.

С обзиром на то да је др Јован Милекић живео и радио у Суботици, најбогатије биографске одреднице се односе на угледну суботичку породицу Манојловић, са којом је био у сродству, а чији представници су у више генерација били велепоседници, адвокати и јавни радници. Богатство грађе Збирке, обимом и визуелним изразом, огледа се и у документима везаним за рад Ђорђа Јовановића, вајара и академика, Теодосија Мраовића, архиепископа београдског и митрополита српског, Јована Петровића, генерала и министра војног Краљевине Србије, Миленка Пауновић, композитора, Јелене Пауновић, пијанисткиње, као и многих других знаменитих личности. Због специфичности архивске грађе ове збирке, нису у истој мери могле бити обрађене све области које приказују развој грађанског друштва на данашњој територији Војводине. Најмање података је било о политичком животу и привредном развоју Срба у Хабзбуршкој и Аустро-Угарској монархији, док је највише података било о култури и уметности, приватном животу, удружењима и друштвима, као и моди на размеђи векова. Део представљених докумената односи се на Краљевину Србију, и то на историју коју су стварали, између осталих и Срби пореклом са данашње територије Војводине.

На изложби је приказано 348 докумената на 52 паноа, а њихов попис у каталогу сачињен је у оквиру тематске групе у којој су изложена. Ради боље прегледности, документа су подељена у једанаест тематских целина: **Др Јо-**

*Откривање првог споменика
СВЕТОЗОРА МИЛЕТИЋА
у Новом Саду 1-Х-1939*

*Разгледница штампана 1939. године
поводом откривања првог споменика
др Светозара Милетића у Новом Саду*

ван Милекић (1899–1978), оснивач Бачког музеја у Суботици; Политичке прилике и војна питања; Привредни живот; Имовинскоправни односи; Школство; Удружења и друштва; Верски живот; Народни добротвори; Култура и уметност; Историја приватног живота; Мода.

У првој тематској целини Др **Јован Милекић (1899–1978), оснивач Бачког музеја у**

*Јован Петровић, ђуковник,
министар војни Краљевине Србије
из 1885. године*

Суботици представљена су сачувана документа о личном животу др Јована Милекића, његовом колекционарском раду и оснивање Бачког музеја у Суботици.

Друга тематска целина **Политичке прилике и војна питања** доноси пресек политичког стања српског народа у Хабзбуршкој монархији од оснивања Српског Војводства и Тамишког Баната (1850), преко деловања, Српске народне слободоумне странке др Светозара Милетића и њених политичких наследника, до припајања

Наредба за сву Српску војску

Јунаци!

Нам узвишени Чинас и заповедник наред од нас, даривањем руком. Њова кривка прт, која ситиће, даваше најасишенија робега пред него је мога, него ажда ошала, ња араловена и поврени Српску, затоу које великује вјеро је садашај нашом владар, на и првој војника. Он је судио великој душо, него на војни, него је савишавила вероисповест негово вјероје пошавиће. Вјерушавила руба поруши нашом владарца и заповедника; она се сарљана да поруши војску да поруши велико дело нашег неваљавога, ња владарца. Чинте тоје и ваие Јунаци, јасиће сада у вјеравао нашег узвишеног владара, да се он свагда на нас поудатаи томе, да ће то ти ваии надрн да осавариће мисас велике, слободне и дрствне вјероје. Владар мије несправљено веровав вјерова је, и јунаштво српског народа, он ми је јунаци у него, јасиће изјавиће пошавићавицу, вјеру своју да са нама даше србцу и дрствцу на вјером ашоу. Ја на, да не могу притићког, ашога чиништва, но негово вјероје ашога је као сваша аманта које негово вјероје пртја да изврши. Јунаци ја сат вас свагда ардсављаво на шом неваљавоштом владару као вјероје него не пред свештом и Цесарској сјати и вјером дрствога, вјероје. Владар је као вјероје од вас и вјероје, и ашо је ваа негова неваљавоштом вјера.

Јасиће Јунаци наплато ард, нама наша узвише, нег владар, али илако ард нама ите негово, иде, ју негово. Подрженико вјероје и јунаштва неговоштом, да саавариће вјероје издоу. Јасиће Јунаци, ремеж и брзудан и дрствни да осиде ард нама сашом Миливојем Вренићем II и вјероје Србија и вјероје ће она иша вјероје коју је Миливој Вренићем III осавориће, вјероје садашај нашег вјероје вјероје, онда ће сати Јине српског вјероје који се мије дао ардсављави ми у мајке вјероје вјероје. Ја сат ард ва, на Јунаци, ао изврши и поврени нашег неваљавошног вјероје, да сат ард ва, на Јунаци, ао изврши и поврени нашег неваљавошног вјероје, да сат ард ва, на Јунаци, ао изврши и поврени нашег неваљавошног вјероје, да сат ард ва, на Јунаци, ао изврши и поврени нашег неваљавошног вјероје.

Ово нег вјероје ашога рет свашом српског вјероје, на са вјероје ће ја вјероје ардсављави прт, могу да изврши аманта неваљавошног вјероје владара.

30 Маја 1868.
Београд

Министар војни
Милош Вино
Миливоје

Препис Наредбе за сву српску војску Миливоја Пејровића Блазнавца министра војној Кнежевине Србије, 1868. година

данашње територије Војводине Краљевини Србији, односно Краљевини СХС (1918) и живота у Краљевини Југославији (1929–1941). На основу архивских докумената Збирке др Јована Милекића, војна питања су обрађена кроз три државне целине: Аустро-Угарску, Краљевину Србију и Краљевину Југославију. У војној области, приказана су важна документа (повеље и дипломе), али не само као историјски извори, већ и као ликовна и графичка остварења, која су и данас занимљива и лепа. То се односи пре свега на каријеру Јована Петровића, генерала, начелника штаба Врховне команде Краљевине

*Самко Манојловић (1844–1914),
велейоседник из Субојице и ујравник
субојицке Пучке љаздачке банке*

*Реклама за љовжђарску радњу
Самка Манојловића из Субојице*

Србије (1894–1895) и министра војног за време краља Милана Обреновића, рођеног у Сомбору 1843. године. Међу многим документима се истиче део из дневника Јована Петровића о две аудијенције код краља Милана Обреновића током 1888. године на којима се разговарало о узроцима неуспеха српске војске у рату са Бугарском, али се помињу и поремећени лични односи краља Милана и краљице Наталије. Такође, занимљивост ове целине чини и препис Наредбе за сву српску војску Миљивоја Петровића Блазнавца, министра војног Кнежевине Србије из 1868, због убиства кнеза Михаила Обреновића и проглашења новог владара, Милана IV Обреновића.

Трећа тематска целина **Привредни живот** бави се развојем привреде данашње територије Војводине. Почетком XIX века развој градова је био повезан са пољопривредном производњом, што је и разумљиво с обзиром на то да су при-

Студенти Правној факултета у Дебрецину, међу којима је
 и Александар Манојловић (последњи ред, трећи слева) из Суботице

падали изразито пољопривредним регионима. Средином XIX века долази до интензивног развоја саобраћаја, занатства, трговине и ране индустрије што чини базу за даљи материјални развој градова. На изложби су стога представље-

Број 14

СВЕДОЧАНСТВО

Милан Стојшић на *Сомбору*
 у *Сомбору* *Срб* и правна личност
 рођен *18. 11.* године, познат је *1884.* школске године *први* приправнички разред у српској учитељској школи Сомборској и на њој првог дана се *познатије*, а на *Сомбору* *познатије* на преданим предметима овакав је успех показао:

На библијској повести	.....	<i>добра</i>
„ логике	.....	<i>добра</i>
„ методике	.....	<i>добра</i>
„ српског језика	.....	<i>добра</i>
„ старославенског језика	.....	<i>добра</i>
„ мађарског језика	.....	<i>добра</i>
„ немачког језика	.....	<i>добра</i>
„ рачуна	.....	<i>добра</i>
„ геометрије	.....	<i>добра</i>
„ земљописа	.....	<i>добра</i>
„ повеснице	.....	<i>добра</i>
„ природописа	.....	<i>добра</i>
„ овезне и теорије	.....	<i>добра</i>
„ практног пргартства	.....	<i>добра</i>
„ Црвена појапа	.....	<i>добра</i>
„ хармоничног појапа	.....	<i>добра</i>
„ музике	.....	<i>добра</i>
„ красноречја	.....	<i>добра</i>
„ цртања	.....	<i>добра</i>
„ гимнастике	.....	<i>добра</i>
„ женског ручног рада	.....	<i>добра</i>
Обшта оцена	<i>добра</i>	<i>добра</i>

Презе целе године изоста је од школе *10* наговорених *0*
 неизговорених; од прве *0* изговорених *0* неизговорених часова.

У Сомбору *1884.*

Милош Стојшић
Управа Сомборске школе

Тек. Формација Неграрио.

Сведочанство Милана Стојшића из Суботице, о завршеном првом приправничком разреду Српске учитељске школе у Сомбору, издатио 1884. године

Милан Стојшић, професор Српске учитељске школе у Сомбору

на документа која прате развој занатства, трговине, задругарства, индустрије, грађевинарства, банкарства, пољопривредних и других сајмова и вашара.

У четвртој тематској целини **Имовинско-правни односи** су представљена документа из којих стичемо увид у правне односе, од писања тестамената, уговора о плодоуживању, ку-

Позивница Имреа Јакобића и Лазара Мамушића, упућена
гр Владиславу Манојловићу за лов у Радоновачкој шуми, 1909. године.

попродајних уговора, уговора о зајму, до пореских књижица и обвезница. На посебном панону, а у оквиру ове тематске целине, дат је приказ адвокатске и судске праксе угледних адвоката из Војводине.

Пета тематска целина **Школство** бави се историјатом развоја основног, средњег и високог школства на данашњој територији Војводине и статусом просветних радника. Посебност ове целине чине документа везана за рад угледне Српске учитељске школе у Сомбору, али и тежак положај учитеља због нерегулисаних припадности.

Шеста тематска целина **Удружења и друштва** обухвата одабрана документа везана за оснивање и рад културних и друштвених удружења и друштава која су била носиоци националног, културног и просветног живота српског народа у већини градова у данашњој Војводини. Изложбом су обухваћена привредна, културна, спортска, хуманитарна и ловачка удружења и друштва као и припадност страним удружењима и друштвима (Малтешки витезови). У широком обиму, иако на малом простору, одабрана архивска грађа сведочи о раду српских читаоница и певачких друштава, Друштва за Српско

Ненад Барачки (1878–1934), свештеник, писац и мелограф Српске православне цркве и мелограф српског црквеног појања

народно позориште, Добротворне задруге Српкиња, Кола српских сестара, соколске организације, ловачких удружења, до помодног аутомобилског клуба из тридесетих година XX века.

Седма тематска целина **Верски живот** бави се верским животом углавном на територији Епархије бачке, радом и заседањима епархијских органа, њеним свештеницима, од Аврама Максимовића (1772–1845), свештеника, вероучите-

ља и писца прве књиге о пчеларству на српском језику, до Ненада Барачког, свештеника, писца и мелографа српског црквеног појања. Специфичност ове тематске целине су документа везана за рад Теодосија Мраовића, рођеног у Баји и хиротонисаног 1883. године за архиепископа београдског и митрополита српског. Митрополит је основао и фонд за неговање српске црквене и духовне музике којим је управљало Београдско певачко друштво *Корнелије Станковић*, чиме је постао први велики добротвор црквене музике у православних Срба.

У осмој тематској целини **Народни добротвори** дат је кратак приказ докумената из

Закладни (задужбинарски) лист Душана Т. Радића, њоседника и директора Српске штедионице у Суботици

грађе Збирке који говоре о посебној, понекад занемареној категорији грађанства, која је својим задужбинама и легатима дала огроман допринос јачању српских културних и просветних институција, али и снажењу верског живота, не заборављајући при том ни хуманитарни рад. У сажетом облику, али потомству на помен, представљена су постојећа документа Архива Војводине везана за добротворни рад Јована и Терезије Остојић, Христифора Шифмана, Јована Радића, Јелисавете Мице Радић, Душана Радића, Данице Коњовић, Рахиле Манојловић и Лазара Николића.

Девета тематска целина **Култура и уметност** кроз одабрану архивску грађу даје пресек

*Евџеније Стојановић, композитор
аматер, крај XIX века*

најинтересантијих збивања из области културе уопште, затим позоришне и музичке уметности, сликарства и вајарства. Посебну занимљивост чине документа која се односе на рад Матице српске, оснивање и делатност Српског народног позоришта у Новом Саду и професионалне каријере угледних глумаца – Маре (Емилије) Ђорђевић Гргурове и Стојана Новаковића. Музичка уметност је представљена са оригинал-

*Ђорђе Јовановић, вајар, у ателијеу
уриком израде сјајне за сјоменик
Вуку Стефановићу Караџићу,
педесетих година XX века*

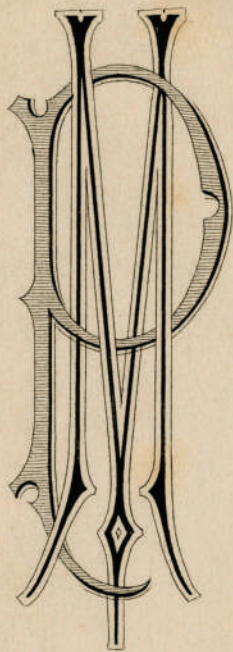

ним нотним записима Евгенија Стојановића, Александра Гаванског, Миленка Пауновића као и кроз преписку са Стеваном и Милицом Мокраџац. Документа везана за рад сликара Саве Ипића, Михајла Дејановића и вајара Ђорђа Јовановића и Ђорђа Бешлина, сведоче о развоју сликарства и вајарства.

Десета тематска целина **Историја приватног живота** је уједно и тематски најобимнија целина изложбе и обрађује област становања и вођења домаћинства, породичну преписку, обичаје везане за циклусе живота (детињство, венчање, погребне обичаје), затим начин забаве међу војвођанским грађанством и обележавање државних и верских празника. Ова тематска целина је специфична и по обиљу породичних фотографија из друге половине XIX и прве половине XX века које на визуелно интересантан начин, покатакд и лично, оживљавају дух епохе. У овој целини се можда и на најпотпунији начин може пратити развој грађанства и грађанског друштва на данашњој територији Војводине, јер кроз представљена документа добијамо увид у планове кућа, приходе и расходе једног домаћинства, породичне јеловнике, уговоре о раду са послугом, начин међусобног ословљавања крајем XIX и почетком XX века, као и то како су се дружили и забављали (балови, чајанке, беседе са играчком, банкети, биоскопске представе, прославе празника, туристичка путовања у земљи и иностранству), до модних трендова везаних за начин одевања, дечију одећу и играчке, објаву веридби и женидби, до погребних обредних обичаја.

*Владислав и Јован Манојловић
фотографија из детињства
прва половина XX века*

Sub. oajutii Sam e ragostii, ga tie
moja tereka M. ra
e e. grom M. romem Pautem
Prusegnikom br. Madre y Sudum-Plomtu
18/30. Januara 1879. god. y 11 sati u pre podna y obdeshnoj
crkvi vratiti se, u sredno čas pozivat, da na venчане,
a zatim y 1 satu posle podne na obed izvoliate doći.
U Subotnici 1/13 Januara 1879.
Marija M. Raguta!

Позивница на венчање Миле Рајић и Милоша Рајића

*Др Александар Манојловић, адвокатски
пиривреник и син адвоката др Владислава
Манојловића из Суботице, почетак XX века*

*Јелена Лела Пауновић, пијанисткиња,
професорка музичке школе „Мокрањац“
у Београду, прва половина XX века*

Једанаеста тематска целина **Мода** прати развој грађанске ношње на данашњој територији Војводине, због продора европског утицаја и на одевање, што је довело до напуштања традиционалних елемената народног костима и прихватања европског начина одевања. О релативно брзом прихватању европске моде од стране српског грађанства на овим просторима сведоче бројне фотографије на изложби, које

обухватају временски период од друге половине XIX до првих деценија XX века. Грађански начин одевања је поред фотографија илустрован и разним новинским рекламама које сведоче о модним трендовима, као и о угледним трговачким радњама са одевном робом, парфемима и козметиком.

In the Mirror of Time – Serbian Civil Society at the Turn of the Centuries Through the Collection of Dr. Jovan Milekić

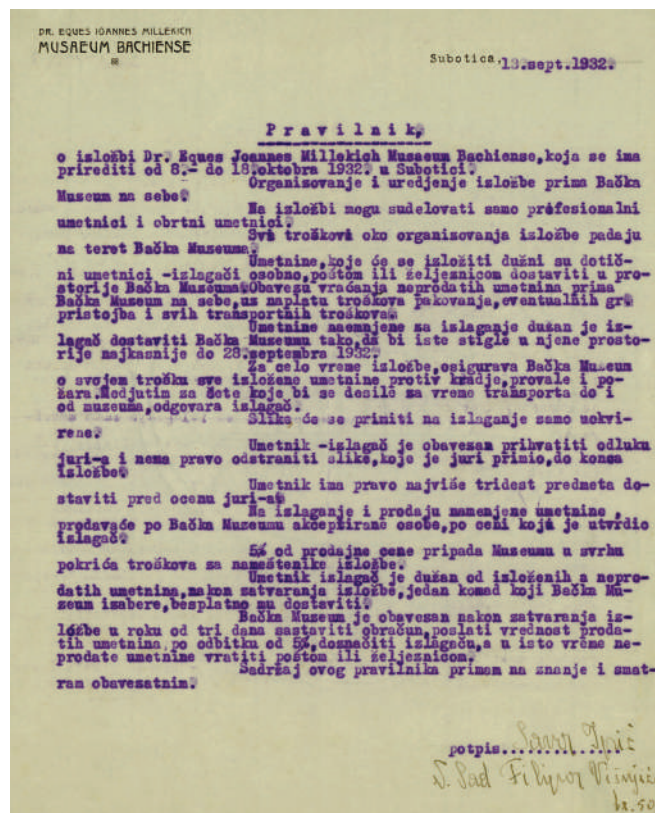
*The Collection of Dr. Jovan Milekić,
Collector and Founder of the Museum of
Bačka in Subotica*

Jovan Milekić (Bjelovar, 1899 – Subotica, 1978) hails, through his father, Arsen, from a prominent noble proprietor and merchant family Milekić, from Sremski Karlovci, and through his mother, Vera, from the landed family of Manojlović, which gave Subotica prominent lawyers, artists and public officials. Although he wanted to dedicate his life to historical science and collector's work, influenced by his family, he enrolled into the Faculty of Law and graduated in 1924, and, after completing postgraduate studies, he was promoted to the title of Doctor of Political Sciences at the Szeged Faculty of Law. He gained employment as administrative director of the Commercial Bank in Subotica and began to passionately engage in collecting, acquiring an unprecedented collection of Serbian philatelic stamps from the Subotica philatelist Marcel Kop, which he constantly expanded, and, thus, it was once considered to be the largest collection of Serbian stamps in the world.

*Jovan (in the middle), Vera (on the right)
and Ljubica (left) Milekić from Subotica
beginning of the 20th century*

The famous collector from Senta, Jovan Vujić, was a decisive influence on Jovan Milekić to begin to seriously and systematically engage in collecting, advising him to opt for the history and art of the present-day territory of Vojvodina, as areas for his collector's opus. Therefore, in 1926, Jovan Milekić decided to sell his collection of Serbian stamps, and use this money to found the Museum of Bačka, housed in the palace Manojlović on the Subotica promenade. The name of the museum itself indicates that Milekić opted for the territory of Bačka as an immediate area of his collector's interest, since he considered the entire territory of Vojvodina an area too large for a comprehensive and systematic work of an individual. The opening of the Museum of Bačka can be seen as the beginning of modern museum and gallery activity, not only in Subotica, but in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, as well. Within the Museum, Milekić, with the help of several associates, formed a number of museum departments, namely: archeology and numismatics; the library; the gallery; ethnography; crafts and trade; zoology and philately. Jovan Milekić devoted particular attention to the collection of the works of old, as well as contemporary painters of Bačka, and not only the renowned ones, but those artists whose talent could only be glimpsed at the time. Thus, he came into possession of a significant number of works from the naïve painters of Bačka, many of which were recognised only after the Second World War. Milekić's museum collection was determined regionally, not nationally, and in this it was unique in the interwar period, in the former Yu-

Regulation of the Museum of Bačka concerning organization of the art exhibitions of the artists of Bačka, 1932.

goslavia. Jovan Milekić was not only a collector but an archivist, also, because he collected, preserved, organised, and processed documents from the lives of prominent individuals and respected artists- their photographs, letters, personal documents, newspaper clippings, as well as his correspondence with their descendants. Due to his enormous effort and work, the museum material increased in volume, so

that in 1932, in Subotica, Milekić organised a major exhibition of the artists of Bačka from its holdings, which had wide publicity throughout the country.

Since the Commercial Bank, where he was director, went bankrupt in 1935, Milekić sold part of his real estate and moved the Museum to his family summer house in Palić. He built a separate building for housing the collections of the Museum of Bačka in the park of his summer house, and opened it to visitors. At the beginning of the Second World War, the Hungarian occupying authorities sealed the Museum, after taking over the government in Subotica, and Jovan Milekić moved to Belgrade due to continued threats, where he worked as a librarian at the Military Museum and School of Applied Arts. After the war he returned to Subotica, where, according to his account, he found the Museum to be entirely demolished by the mob of drunken members of the Red Army, and almost all the material in my museum had been trashed, smashed and burnt by them. Although he was already ill and disappointed, Milekić attempted to rescue and organise the remaining museum and archive material after the looting and destruction, as to save his years of work from complete oblivion. Therefore, he accepted the initiative from the National Committee of the City of Subotica regarding the transfer of museum collections for use, on the condition that the museum building be restored and himself employed as trustee. Organising the remaining collection of artists' works, Jovan Milekić opened the Gallery of Bačka to the public, on 2 May 1949. With great effort, and almost singlehandedly, until 1950, he

managed to conduct an inventory, and professionally process and organise all the remaining material. Due to the fear of nationalisation, the issue of the further survival of the Gallery in private ownership was at stake. To still protect his life's work, Milekić had packed the paintings, museum pieces, and the archives, and the Gallery of Bačka ceased its activity in 1950. Gallery of Matica Srpska and the City Museum of Subotica acquired the paintings and the archives, and the heirs of Dr. Jovan Milekić, after his death in 1978, donated the remainder of the of the archives to the Manuscript Department of Matica Srpska and the Archives of Vojvodina.

The part of the archival legacy donated to the Archives of Vojvodina, contains documentary material that Dr. Jovan Milekić collected for a book he planned to write about famous citizens of the Bačka region, and from that material the Collection of Dr. Jovan Milekić, 1841–1963 (F. 444) was formed in the Archives of Vojvodina.

The archival material of this collection consists of: letters, business documents, certificates and medals, manuscripts, sheets of music, leaflets, posters, invitations (for exhibitions, concerts, social events, gala dinners, weddings), cards (holiday cards, from travel home and abroad), postcards, family and personal photographs, photographs from various celebrations, funerals, photographs of works of art etc. The documents contain data from the life and activities of prominent Serbian individuals of various occupations, from the second half of the 19th century and the first half of the 20th century: landowners, artisans, merchants,

industrialists, political and public figures, teachers, professors, lawyers, doctors, engineers, printers, bankers, architects, surveyors, military officers, clergy, writers, painters, sculptors, applied artists, composers, actors, collectors, benefactors, and other individuals important not only to regional, but national history, as well. Milekić corresponded or socialised with the descendants, relatives, and friends of these individuals, for years, and thus came upon valuable archival material. The development of the socioeconomic and cultural life of Serbs can be traced through the materials of the Collection. A large number of charters and diplomas from the Collection are significant, regarding historiography, and some represent a rarity (the certificate of the Knights of Malta). Many documents stand out with their extremely interesting art and graphics solutions. Also, many of them contain the signatures of Prince Mihailo, King Milan and King Aleksandar Obrenović, and Petar and Aleksandar Karađorđević.

*The Development of Civil Society on the
Present-day Territory of Vojvodina*

The historical framework for creating cities on the present-day territory of Vojvodina began in the 18th century, after the expulsion of the Turks in 1699, and the stepping of the Austrian Empire onto the historical stage. Soon

after, two administrative-territorial political entities had been formed on the present-day territory of Vojvodina: the military one and the civilian one, which would influence the future direction of the development of cities. Within this organisational division, there were three types of privileged places: free royal cities (Novi Sad 1748, Sombor 1749, and Subotica 1779), free border communities on the territory of the Military Frontier (Zemun, Karlovci, Bukovac, Mitrovica, Bela Crkva, Pančevo...) and the free towns. Residents of these settlements were given various privileges, which strengthened the city economy, accelerated the development of craft, trade, and, later on, manufacturing production, as well. Economic development was made possible by the construction of the Begej Canal (1726–1733) and the Grand Bačka Canal (1795–1802), by regulating the flow of rivers and the draining and filling of wetlands, thus achieving a faster turnover of goods and people, accomplishing a better connection of particular parts of the present-day territory of Vojvodina. A planned migration of Germans, Hungarians, Romanians, Slovaks, and other nationalities had been undertaken during the 18th century, creating a specific variety of people on the present-day territory of Vojvodina. With the colonisation of Germans, artisans, not only did craftsmanship improve, but agricultural techniques, as well, and techniques for building cities, villages, towns, houses, and farm buildings. This was a period of continued prosperity of cities, based on population increase, which had less the characteristics of natural migratory currents, and more of the characteristics of col-

onisation. All cities were rapidly growing in size. In 1805, Novi Sad already had 13,000 inhabitants, and in 1817, as documented by Vuk Karadžić “was the greatest Serb social community in the world.” The natural consequence of the increase in population was also the territorial expansion of cities. Therefore, as early as 1851, Sombor had 22, 556 inhabitants, more than Belgrade, Zagreb, and Novi Sad had at the time.

Although the peasants formed the largest social category of population on the present-day territory of Vojvodina, the beginnings of the creation of the middle classes belong to this period, as well. In the 18th and the first half of the 19th century, the status of citizen could be acquired by anyone who had a house and engaged in some useful work, such as trade or craft. Citizenry within the Serb community consisted of merchants, artisans, individuals from liberal professions, the so-called freelancers, as well as professors, teachers, doctors, lawyers, artists, urban clergy, and other prominent citizens. The population of the city also consisted of farmers, gardeners, and servants. During the 18th and early 19th century, the middle class had been formed, one that was nationally conscious, and, along with the clergy and nobility, involved in the activities of autonomous religious, educational, and cultural institutions, donating, at the same time, considerable financial resources.

The revolution of 1848 was of pivotal importance for the further development of civil society on the present-day territory of Vojvodina, as the abolition of feudal relations occurred, as well as the

struggle for economic and political liberalism, and, simultaneously, the struggle for national rights of the Serbian people in the Austrian Empire. It was the period of the beginning of the process of building a society based on a capitalist economy. In the mid-19th century, crafts, commerce, early industry, and transportation had developed, intensively, which was the basis for further material development of cities. Of special significance was the construction of transport links, particularly the railways, which brought the cities outside of their local boundaries. Industry began to develop quite late on the present-day territory of Vojvodina, in the second half of the 19th century. Given its agricultural background, industry had been based on processing agricultural products. The mill and brick industries were the leading ones. At the same time, these were the only branches of industry that had developed through domestic capital investment. Only in the late 19th and early 20th century did the so-called big industry begin to develop, through the investments of large Austrian, Czech, and Hungarian capital.

Economic development and increased economic power reflected upon the rapid growth and planned regulation of cities. The last decades of the 19th century had ended with the urbanisation of many cities on the present-day territory of Vojvodina, and their city centers. Most of the cities in this period had a relatively modest but fully organised urban matrix, in which space was filled by building public and administrative buildings in the inner city limits, such as county and court palaces, railway stations, military barracks, school buildings,

etc. A large number of objects of civic architecture that emerged in this period consisted of residential objects, followed by residential-commercial buildings, and then, at the beginning of the 20th century, high-rise residential-commercial palaces, with a number of housing units, rental housing, and various commercial properties. The main stylistic choices in the architecture of this period were Academicism and Eclecticism, and, at the beginning of the 20th century, the leading style was the Hungarian Secession, which was most represented in Subotica. Thus, gradually, the importance of cities had been differentiated, and the network of regional centers, in the contemporary sense of the word, had strengthened. Until the First World War, considering the development achieved up to that point, Subotica, Novi Sad, Sombor, Pančevo, and Zrenjanin (Bečkerek), stood out as the main centers of this part of the Monarchy. The new stratum of the middle classes had also invested in industrial plants for the construction and manufacturing industries- sugar and vinegar factories, breweries, hemp fiber factories, spinning mills, silk factories, slaughterhouses, brickyards, grain warehouses with numerous outbuildings. Through the annexation of the territory of present-day Vojvodina to the Kingdom of Serbia, later the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, in 1918, it grew to represent an area of great importance in the new economically and industrially extremely underdeveloped country, as a whole, even though Vojvodina, itself, according to European standards, was an underdeveloped region. With the implementation of agrarian reform,

and the liquidation of large estates, a fragmentation of property occurred, which was given to the colonists, agrarian and other interested parties, who were not used to intensive farming methods. Agricultural production, however, had given direction to the industry of Vojvodina, which had largely evolved from craft shops, or the expanding of small factories. The most represented branches of industry in the interwar period were: food processing (milling industry, sugar, alcohol production, slaughter-processing-preservation industry, dairy products, flour, pepper, oil, etc.); textile industry (processing of hemp, sericulture, cotton goods production, knitwear, hosiery, lace, silk ribbons and hats, rope products, etc.); construction materials industry, and others. Vojvodina's trades and crafts, due to rapid development, ranked amongst the most developed industries in the newly formed state. This period was characterised by the establishment of a large number of commercial enterprises, especially mixed goods and food, while foreign trade had developed, as well, dealing in import and export.

During the 18th century, due to the influence of the Enlightenment ideas of the Empress Maria Theresia and Emperor Joseph II, a rapid development of education and the school system throughout the Empire occurred, as well as the organisation of Serbian Orthodox schools, regulated by law (*Ratio educationis 1777*) that had been funded by their church communities. At the initiative of the Serbian Orthodox prelates of the Archbishopric of Karlovci, and the material assistance of prominent, wealthy, and patriotic Serbs, the Serbian Orthodox

Gymnasium of Karlovci (1791) was established, followed by the one in Novi Sad (1810), as well, and the first Teacher's College – Norma (1778) in Sombor. Metropolitan Stefan Stratimirović gave the impetus and helped establish the Seminary in Sremski Karlovci (1794) and the Convent School (1797) for housing the impoverished seminarians and gymnasium pupils. In 1790, the Grammar School in Vršac had opened, due to the cultural and enlightenment activity of Bishop Josif Jovanović Šakabenta, and the Dormitory (Blagođejanje) for impoverished and talented children. By establishing a network of secondary schools, although in modest circumstances, an important hotbed for the future Serbian elite had been established, which would then lead the fight for national and cultural revival of the Serbs in the Habsburg Monarchy. Apart from the above mentioned, a number of vocational secondary schools (civil, commercial, craft, etc.) were established by the end of the 19th century. In this period, the Serbian youth enrolled in universities mostly in Vienna, Budapest, Berlin, Prague, and other European university centers. The rapid economic development during the 19th, and the first half of the 20th century enabled the urban development of cities, the strengthening of the middle classes, the formation of the civic system of values, and lifestyles, as well as a rich cultural and social life of citizens on the present-day territory of Vojvodina. The newly formed young Serbian citizenry fought for economic, as well as for educational and cultural emancipation of the Serbian people.

At the turn of the 18th to the 19th century, there occurred a shift of the Serbian cultural center from Vienna to Budapest, then to Novi Sad. In this period, the first Serbian newspaper (Srpske novine) was printed, and, on 16 February 1826, the Serbian Cultural Society (Matica srpska) was founded in Budapest, the oldest literary, cultural, and scientific institution, with a mandate to work on national homogenisation, the education of Serbs, and the gathering and publishing of Serbian books. In 1864, Matica Srpska had been moved to Novi Sad, where its enlightenment activity was widely branching out, scholarship endowments and bequests multiplied, literary and art competitions were announced, publishing activity was cherished. The establishment of the first Serbian reading rooms in the 1840s greatly contributed to the development of the national culture of Serbs in the Habsburg Monarchy. The first Serbian reading rooms were established in Irig (1841), Vršac (1842), Novi Sad, Sombor, Kikinda (1845) and their number was constantly increasing. The reading rooms were not merely places to read newspapers, magazines, books, nor was their social activity limited only to tea parties, balls, and receptions. Under foreign rule, the young Serbian liberal citizenship had turned this institution into a center of cultural life, with a mission to foster national consciousness and work against denationalisation. Reading rooms were founded by the most educated classes of Serbian citizens: lawyers, teachers, priests, merchants, as well as school and university students, and were available to all citizens. Public libraries in the 20th century were, generally, built

on their foundations. Reading rooms initiated many cultural and charity organisations, such as the Humanitarian Society of Serbian Women (founded in 1878). Other than the reading rooms, Serbian singing societies, founded in Veliki Bečkerek (1861), Ruma (1863), Subotica (1865), Sremska Mitrovica (1865), Velika Kikinda (1879), and other centers of Serbian citizenry, had an important role in cultural, educational, and national work. Singing societies, along with church music, also performed secular compositions of domestic and foreign authors. The development of musical culture was reflected in organising public concerts of vocal and instrumental music, as well, and the wealthier citizens owned a musical instrument in their homes, usually a violin, guitar, or a piano, studied music and organised chamber concerts in their homes. The Serbian National Theatre, founded on 28 July 1861, at a Session of the Serbian Reading Room in Novi Sad, had been a significant factor in the struggle for the revival of national consciousness and freedom, and had its forerunners in the long theatrical tradition, from student amateur performances to private theatre groups. The task of the Theatre was to spread the Serbian spoken word and history, through the dramatic arts and acting, to raise the cultural level of the Serbs, and thus resist the process of denationalisation. It was housed in a building in the courtyard of the Hotel Empress Elizabeth (Carica Jelisaveta), which was ceded by the landowner Lazar Dunderski to the Serbian National Theatre, in 1895. The building of Theatre Dunderski was destroyed in the fire of 1928.

The development of social life also influenced the emergence of many associations and societies such as national, class, and professional ones, as well as the ones for the cultivation of arts, entertainment, socialising, and the humanitarian and sports societies. They were established with the permission of the authorities, and were operating according to officially approved rules.

The civic lifestyle was also reflected in the design of living spaces. The first distinctly bourgeois style, typical of the civic lifestyle on the present-day territory of Vojvodina, was the Biedermeier, which lasted throughout the period from 1815 until 1848. It featured practicality, simplicity, and luxury, as well as an emphasised comfort (especially in seating furniture), and an increased functionality. The second half of the 19th century was a period of historical styles, that is, the earlier styles in furniture-making had begun to be copied (Second Rococo, Louis XV, Louis XVI, Empire, Alt Deutsch), due to the citizens' pursuit of exhibiting wealth through the construction and equipping of luxurious residential buildings, villas, and castles.

The development of civil society on the territory of present-day Vojvodina was followed by changes in the style of dress of the Serbian middle class. During the 18th century, some elements of folk costume were gradually left behind, or parts of it were combined with parts of the modern European costume, thus, in the 19th century, the European middle class way of dressing was fully accepted, dictated from Paris and Vienna, as centers of fashion.

With the economic and cultural strengthening of the Serbian middle class on the present-day territory of Vojvodina, different forms of social life and entertainment had evolved, which meant moving away from the traditional, patriarchal forms. Western influences in manners, socialising, and recreation increasingly had been affirmed in the civic circles. Balls, orations, popular lectures on topics from politics, philosophy, literature, natural and other sciences, public concerts, amateur performances, house parties, with family and close friends, a favorite in Vienna and Budapest, quickly won over our citizenry, as well. Balls were organised by various social classes, associations, and societies, and they were an opportunity for play, fun, social contacts, meeting future spouses, and a way to highlight economic and social prestige with the opulence of dress. The custom was that the young girls first appeared at a ball or a party after eighteen years of age. Ball gowns were usually made of silk and velvet, they were designed according to the latest fashions from Viennese magazines. For men, it was obligatory to appear at a ball in a black suit (tuxedo, blazer, or jacket). Balls were held according to protocol, with modern dances: waltz, quadrille, minuet, polka, and later on, the compositions by local authors, as well. Balls and parties influenced social manners, the development of a refined tone of behavior, and fashion trends. Other than the balls, an important point was the promenade, at which everyone sought to appear as modern and well dressed as possible. Oration began to be organised in the 1860s. In the beginning, they were amateur music concerts and recitals

in favor of the Serbian National Theatre, various societies, or were of a humanitarian nature, organised by the most educated classes of citizens, with the support of prominent public and political figures. Oration generally had a dancing party after the official programme. House parties, with discussions, music, readings of interesting new books, chess, etc., were mostly held by the wealthier citizens, and intellectuals. Famous parties of this type were held in the house of Jovan Hadžić in Novi Sad. Despite the acceptance of European trends, the civil population had retained many customs, mainly associated with religious rituals, from church holidays, the birth of a child, to funeral customs.

*Serbian Civil Society at the Turn of the Centuries
Through the Archival Materials of the Collection
of Dr. Jovan Milekić*

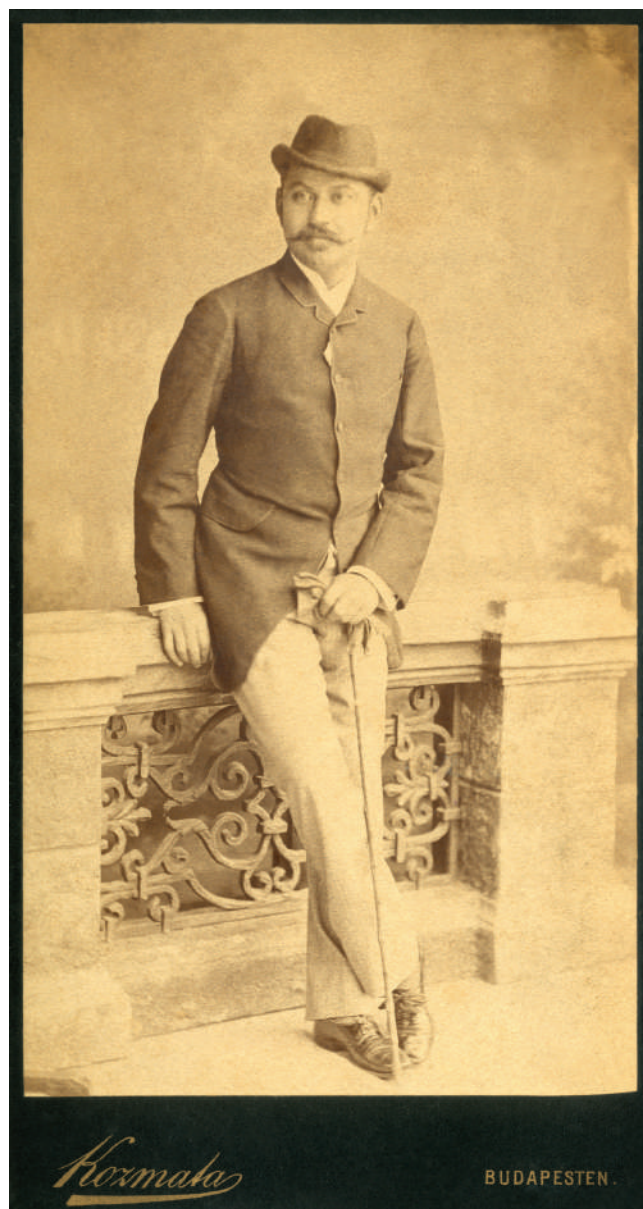
Collecting information for a book about famous citizens of the Bačka region, Dr. Jovan Milekić exhibited a wide breadth of knowledge regarding the historical development of the Serbian people in the Habsburg and Austro-Hungarian Monarchy, its famous political, cultural, economic, religious, and other representatives, as well as those sons and daughters of Bačka, who had made very successful careers for themselves in the Kingdom of Serbia, and later on, in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, and the Kingdom of

Yugoslavia. Providing the requested information for the book, many famous figures, or their heirs, sent Dr. Jovan Milekić documents related to family life, along with business documents, thus expanding the circle of biographical material beyond the solely career-related entries. This way, the Collection of Dr. Jovan Milekić, preserved in the Archives of Vojvodina, gained in thematic scope and thus provides an insight into the life of Serbian citizenry on the present-day territory of Vojvodina, in the second half of the 19th and the first half of the 20th century. Recognising the importance of archival materials from the Collection of Dr. Jovan Milekić, regarding the historical significance of the content, and the scientific-artistic value of these documents, we realised that the material reaches beyond the initial idea of being merely material for a book about famous citizens of the Bačka region. By collecting and processing, as well as the individual study of documents through the perspective of their historical importance, an idea emerged regarding the realisation of an exhibition that would follow the development of Serbian civil society on the present-day territory of Vojvodina, in the crucial years of its activities and its fortification, displaying the work of prominent figures who were involved in shaping the historical, political, economic, and cultural area of the present-day territory of Vojvodina, formerly the Kingdom of Serbia, Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, and the Kingdom of Yugoslavia.

Considering that Dr. Jovan Milekić lived and worked in Subotica, the richest biographical entries refer to a prominent Subotica family of

Manojlović, with whom he was related, and whose representatives had been landowners, lawyers, and public officials, throughout several generations. The wealth of the Collection's holdings is, in volume and visual expression, reflected in the documents related to the works of Đorđe Jovanović, a sculptor and academician, Teodosije Mraović, Archbishop of Belgrade and Serbian Metropolitan, Jovan Petrović, general and Defense Minister of the Kingdom of Serbia, Milenko Paunović, composer, Jelena Paunović, pianist, as well as numerous other famous individuals. Due to the specificity of the archival material of this collection, all areas that exhibit the development of civil society on the present-day territory of Vojvodina could not be equally processed. The least amount of data related to political life and the economic development of Serbs in the Habsburg and Austro-Hungarian Monarchy, while the largest amount of data related to culture and art, personal life, associations and societies, as well as fashion at the turn of centuries. Part of the presented documents are related to the Kingdom of Serbia, and the history that was created by, amongst others, Serbs originating from the present-day territory of Vojvodina.

The exhibition presents 348 documents on 52 panels, and their list in the catalogue was made within the thematic groups in which they were exhibited. **For better visibility, the documents are divided into eleven thematic sections: Dr. Jovan Milekić (1899–1978), the founder of the Museum of Bačka, in Subotica; Political Circumstances and Military Affairs; Economic**

*Dr. Paja Drakulić, lawyer and the commoner from Sombor in the Hungarian parliament
second half of the 19th century*

The visiting card of colonel Jovan Petrović

Life; Property and Legal Relations; Education; Associations and Societies; Religious Life; National Benefactors; Culture and Arts; History of Private Life; Fashion.

The first thematic unit, **Dr. Jovan Milekić (1899–1978), founder of the Museum of Bačka, in Subotica**, presents preserved documents on the personal life of Dr. Jovan Milekić, his collector's activities, and the establishment of the Museum of Bačka, in Subotica.

The second thematic unit, **Political Circumstances and Military Affairs**, presents a cross-section of the political situation of the Serbian people in the Habsburg Monarchy, from the foundation of the Serbian Duchy (Vojvodstvo Srbije) and Tamiš Banat (1850), through the activities of the Serbian National Freethinkers Party of Dr. Svetozar Miletić and its political successors, to the annexation of the present-day territory of Vojvodina to the Kingdom of Serbia, that is, the Kingdom of Serbs, Croats and

Slovenes (1918) and life in the Kingdom of Yugoslavia (1929–1941). Based on archival documents of the Collection of Dr. Jovan Milekić, military affairs were processed through three state entities: Austria-Hungary, the Kingdom of Serbia, and the Kingdom of Yugoslavia. In the military field, important documents (charters and diplomas) are dis-

Čeda and Miloš Dimitrijević as First World War soldiers, 1915–1916.

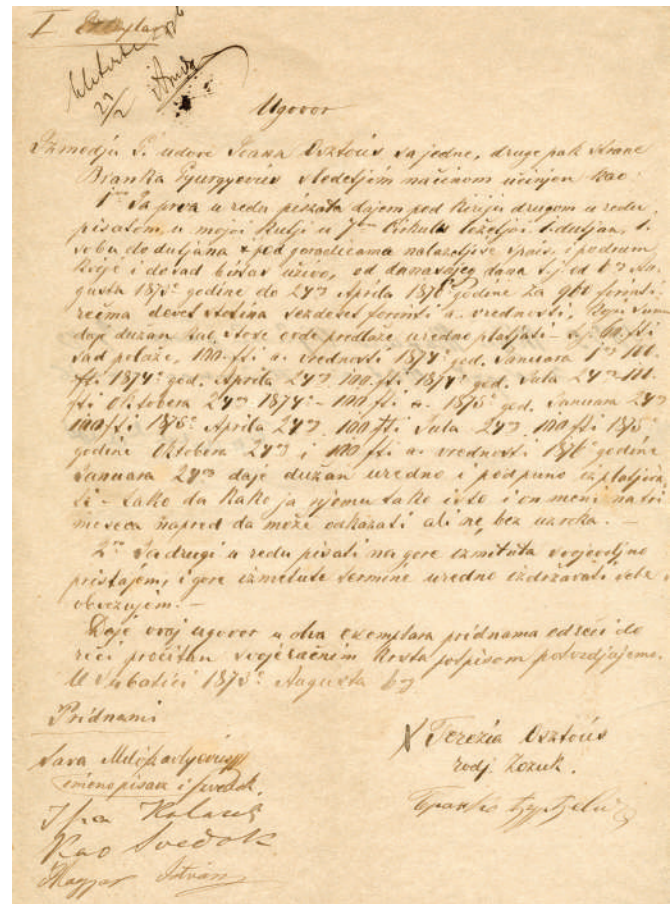
played, not just as historical sources, rather as fine art and graphic artworks, as well, which are still interesting and beautiful. This applies, primarily, to the career of Jovan Petrović, general, Chief of Staff of the Supreme Command of the Kingdom of Serbia (1894–1895) and Defense Minister during the reign of King Milan Obrenović, born in Sombor, in 1843. Amongst the many documents, a part of the diary of Jovan Petrović stands out, in particular, regarding two audiences with King Milan Obrenović, during 1888, in which the causes of the failure of the Serbian army in the war against Bulgaria were discussed, as well as disrupted personal relations between King Milan and Queen Natalija. Also, the whole transcript of the Commands for the Entire Serbian Army by Milivoje Petrović Blaznavac, Defense Minister of the Principality of Serbia, from 1868, contributes to the relevance of this unit, due to the murder of Prince Mihailo

Obrenović and the proclamation of the new ruler, Milan IV Obrenović.

The third thematic unit, **Economic Life**, engages in the development of the economy of the present-day territory of Vojvodina. At the beginning of the 19th century, the development of the cities was associated with agricultural production, which

Memorandum of Đorđe Ivković's Printer house and bindery, Novi Sad

House renting contract between Tereza Ostojić (b. Zazuk) and Branko Đorđević from Subotica, 1875.

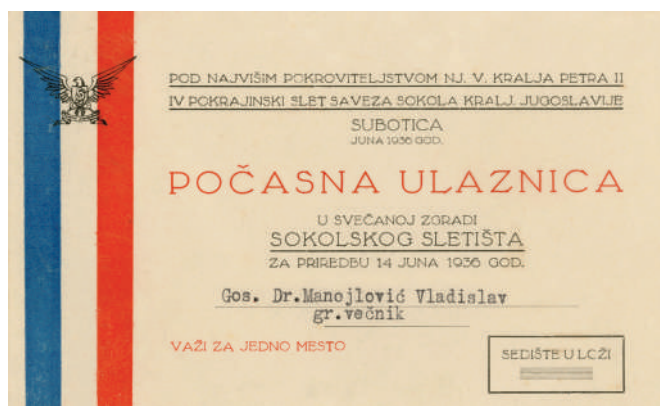

was understandable, considering that they belonged to decidedly agricultural regions. In mid-19th century, there was an intensive development of transportation, trade, commerce, and early industry, which constituted a base for further material development of cities. The exhibition, therefore, presents documents accompanying the development of crafts, trade, cooperatives, industry, construction, banking, agriculture, and other trade shows and fairs.

The fourth thematic unit, **Property and Legal Relations**, presents documents from which we gain insight into legal issues, from the writing of wills, usufruct agreements, sales contracts, loan agreements, to tax booklets and bonds. A separate panel within this thematic unit presents the legal practice and jurisprudence of prominent lawyers from Vojvodina.

Dr. Vladislav Manojlović (first on the right from the car) and the members of the Auto club from Subotica on a picnic, end of the first half of the 20th century

Honorary entrance ticket of dr. Vladislav Manojlović for the 4th Regional jamboree of the Sokol society of the Kingdom of Yugoslavia held in 1936 in the building of the Sokol jamboree in Subotica

The fifth thematic unit, **Education**, deals in the history of the development of primary, secondary, and higher education on the present-day territory of Vojvodina, and the status of teachers. The particularity of this section are the documents related to the work of the prominent Serbian Teacher's College in Sombor, as well as the plight of teachers due to unregulated emoluments.

The sixth thematic unit, **Associations and Societies**, includes selected documents related to the establishment and operation of cultural and social associations and societies that were bearers of national, cultural, and educational life of the Serbian people in most cities in present-day Vojvodina. The exhibition covers economic, cultural, sports, hu-

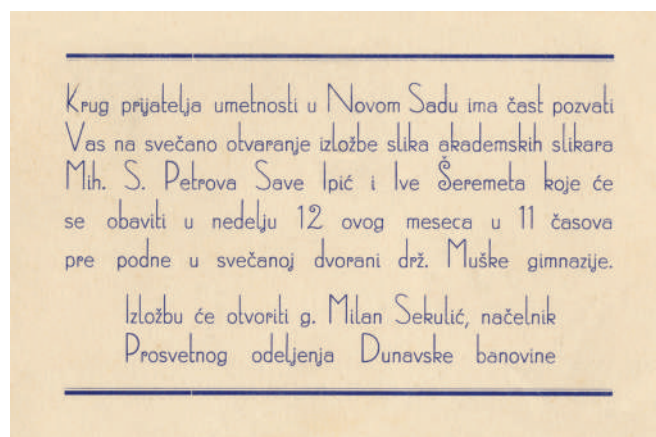
Invitation of the Serbian orthodox community in Subotica for the First canonic visitation of bishop of Bačka dr. Irinej Ćirić from Novi Sad in 1932.

manitarian, and hunting associations and societies, as well as membership in foreign associations and societies (Knights of Malta). Of a broad scope, although in a small space, the selected archival material serves as evidence of the work of the Serbian reading rooms and singing societies, the Society for the Serbian National Theatre, Humanitarian Society of Serbian Women, Circle of Serbian Sisters, Sokol organisations, hunting associations, up to the fashionable automobile club from the 1930s.

The seventh thematic unit, **Religious Life**, engages in the depiction of religious life, mainly on the territory of the Diocese of Bačka, the work and the meetings of diocesan authorities, its priests, from Avram Maksimović (1772–1845), priest, religious teacher, and writer of the first book on beekeeping

in the Serbian language, and Nenad Barački, priest, writer, and melographer of Serbian church singing. The specificity of this thematic unit are the documents connected to the work of Teodosije Mraović, born in Baja, and ordained, in 1883, as the Archbishop of Belgrade and Serbian Metropolitan. The Metropolitan had also established a fund for the cultivation of Serbian church and sacred music, which was managed by the Belgrade Singing Society Kornelije Stanković, thus making him the first great benefactor of church music of the Christian Orthodox Serbs.

In the eighth thematic unit, **National Benefactors**, a brief presentation of documents from the archives of the Collection is presented, which speak of the special, sometimes neglected category of citizens, that, with their endowments and be-

The invitation of the Circle of art loving friends in Novi Sad, on the grand opening of the exhibition of paintings of Sava Ilić and Ivo Šeremet

quests, made a major contribution to the fortifying of Serbian cultural and educational institutions, the strengthening of religious life, not forgetting their humanitarian work, as well. In summary form, and

Sava Ipić, carver and painter, in atelier

as legacy to future generations, as well, the existing documents of the Archives of Vojvodina are also presented, related to the charity work of Jovan and Terezija Ostojić, Hristifor Šifman, Jovan Radić, Jelisaveta Mica Radić, Dušan Radić, Danica Konjović, Rahila Manojlović and Lazar Nikolić.

The ninth thematic unit, **Culture and Arts**, through the selected archival materials, presents a cross-section of the most interesting developments in the field of culture, overall, the theatrical and musical art, painting and sculpture. Particularly interesting are the documents relating to the work of Matica Srpska, the founding and the activities of the

Serbian National Theatre in Novi Sad, and the professional careers of prominent actors- Mara (Emilija) Đorđević Grgurova and Stojan Novaković. Musical art is presented with original music sheets of Evgenije Stojanović, Aleksandar Gavanski, Milenko Paunović, as well as through the correspondence with Stevan and Milica Mokranjać. Documents related to the work of painters Sava Ipić, Mihajlo Dejanović, and sculptors Đorđe Jovanović and Đorđe Bešlin, testify to the development of painting and sculpture.

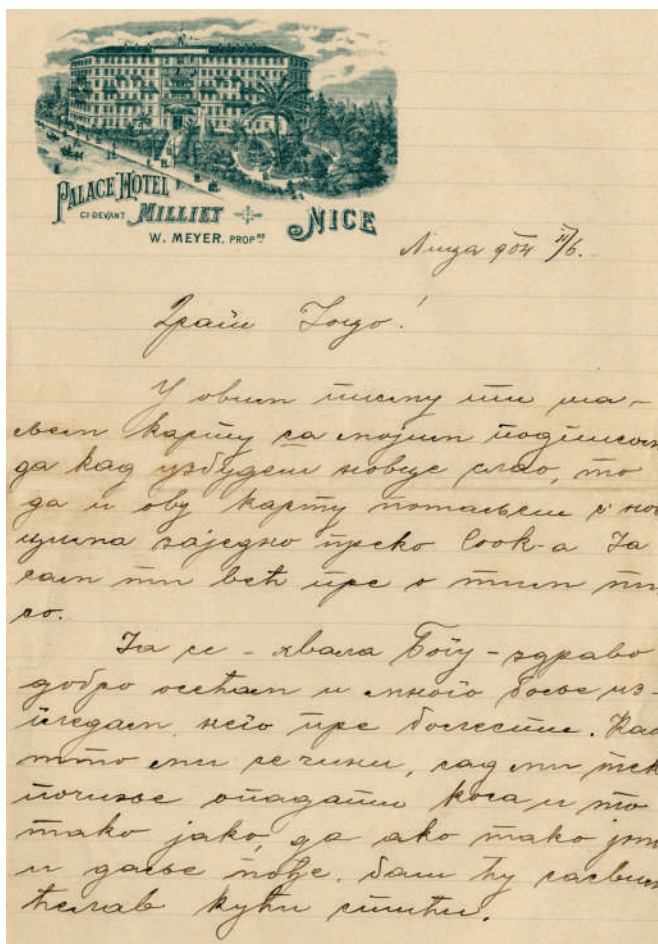

Photography of the citizens of Subotica, among who are: lawyer dr. Jovan Manojlović (standing fourth from the right) and Jelisaveta Milica Radić, b. Sarajlić (sitting third from the left), 1938.

The tenth thematic unit, **History of Private Life**, presents the most thematically comprehensive unit of the exhibition and deals with the area of housing and running the household, family cor-

Mara (Emilija) Dorđević Grgurova, the actress of the Serbian national theatre in Novi Sad with her grandchildren Jelica and Đorđe.

The letter of Dušan Manojlović from Palace hotel in Nice, sent to his brother dr. Jovan Manojlović.

respondence, customs related to the cycles of life (childhood, marriage, funeral customs), the modes of entertainment amongst the citizenry of Vojvodina, and the marking of national and religious holidays. This thematic unit is also specific due to an abundance of family photographs from the second

The postcard of Božidar Todor Vujić from Rijeka, sent to Danica Konjović from Subotica, 1898.

half of the 19th and the first half of the 20th century, that, in a visually interesting way, sometimes quite personally, revive the spirit of the age. In this unit, the development of citizenry and civil society on the present-day territory of Vojvodina could be followed, perhaps, in the most complete manner, as the presented documents provide an insight into house plans, revenues and expenditures of a household, family menus, contracts with the service, the manner of address at the end of the 19th and early 20th century, and the way people socialised and had fun (balls, tea parties, orations with dances, banquets, theatrical performances, holiday celebrations, tourist trips to the country and abroad), to fashion trends related to the manner of dress, children's clothes and toys, announcements of engagements and marriages, and the funeral rituals and customs.

The eleventh thematic unit, **Fashion**, follows the development of the civil costume on the present-

day territory of Vojvodina, due to the breakthrough of European influence on the dress code, as well, which led to the abandonment of the traditional elements of the folk costume, and an acceptance of the European manner of dress. The numerous photographs in the exhibition, covering the period from the mid-19th to the early decades of the 20th

century, testify to the relatively rapid adoption of European fashion by Serbian citizens in the region. The bourgeois dress code is illustrated, along with photographs, by various newspaper advertisements, which testify to fashion trends, as well as the prestigious merchant shops with clothing goods, perfumes, and cosmetics.

Kristina Takač, b. Krnajski Punkašev, citizen of Subotica, end of the 19th century.

Dorđe Popović, citizen of
Sremski Karlovci in 1897.

Усиомене „Из једној сџарој албума“

Питомци Војне академије у Београду, међу којима су и: Радомир Пућник, Стјанислав Бинички и Јован Пејровић, друга половина XIX века.

Диплома из 1865. године о унапређењу Јована Петироваѣна, њишомца Армиљеријске школе у Београду, у чин армиљеријској њишоручника, са својеручним њишисом кнеза Михаила Обреновића.

250- I 13

ДЕСЕТИЦА

ДЕСЕТ ДЕОНИЦА   БРОЈ: 389 10/1

**„ЗАСТАВЕ“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА
ЗА ИЗДАВАЊЕ СРПСКИХ КЊИГА И НОВИНА**

ДВЕСТАПЕДЕСЕТ ДИНАРА   250   ДИНАРА ДВЕСТАПЕДЕСЕТ

Точи. *Др. Јован Манојловић*

Овом деоницом добива власник или његов правни наследник сва права, која припадају деоничарима у смислу Трговачког Закона и правила овога друштва.
У Новом Саду, 11. јануара 1920. године.

„ЗАСТАВА“ ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО
ЗА ИЗДАВАЊЕ СРПСКИХ КЊИГА И НОВИНА
У НОВОМ САДУ

Мелија Зорчевић   *Срђанко Милосавић*

Десет деоница „Заставе“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина из Новог Сада, у вредности од 250 динара, на име др Јована Манојловића, 1920. година

Opomba

Kojim podpisani pri zdravju i čistoj vesti svojoj, za
dvoj, smrti - do u neke svoje gospodice ostavi -
narednjij svesede:

1. Kojim svojom preporučuje Bogu, a tulo materi
zemlji - Kojim je izdihajući imade se dostojno stalim
svaha sakramenti, kao što to moja zemel naredila
i raspoločila bude.

2. Sve nepokretnosti kao i gotov novac što se bude
i ako se bude našao, - ovim očuhajem i pričinajem
da je mojina moja žena zelane konja siet roditi,
Prokopčianji, što je ona većim delom od svoje
materne zelane nadi, kao što je naredila i dobila
je tomne stvarom njoj pripada; te tako na ista
stvari, predmete i novac niko nema niti može
imati prava, ni još kojim naravom što pokazati
ili što za sebe i svoje naslednik se tražiti, pošto
sve ono što se je smrti njoj; nadi - jestivo
i isključivo je svojina moja žena zelane.

3. Sve nepokretnosti što ima moje ostavim, sa svim
rodnom, stajama i K. tomne pripadajćim stvarima
u neopretnu svojinu moje ženi zelani roditelj.
Prokopčianji, koja je biva čiji obloga i
trudnja - tija je ili posredovanja - u faktični
posedel imati niti i sve na svoju ruku
kavčati. Ako bi ja bio u tome htio presiti,
ima za to nite veštava u obranu svoju smrti.

Ukrajnj i hrišćanstvi oprosta; od njihov
moje jedino i milo dete, kome se poverava u
bilbavi i neqi materinoj - neka je ona
biva uticaj od strane - po svom blagom
površuvalju, i u svim stvarima nasti raspitavo
i neqi - ista se je vladam nastam se bili
kome to illam obda čoucaans ko g.

i dostojno mesto kavčati u društvenom
kivatu.

U subotici, 19 juna 1880.

Jovanb. Koňovič

Da je opomčitelj unom zdrav i pri vosti
bio K. tako je ovu opomčku svojomu
podpisao, i kao svoju sobstvenu volju
što je u ovoj opomči navedeno i napisano
proglašio - ni zajedno u isto vreme
pričuvati na to niko ne može i potpisati.
U subotici, 19 juna 1880.

Gjorje Pavlovič

† Ljudski opomčitelj
Gjorje Pavlovič
Mikaila Pavlovič

Тестиamenti Јована Коњовића из Суботице, сачињен 1880. године

Сведочанство.

Горђе Гојковић, рођен у Судошци,
 маја 1848, редовни учитељ првог педагошког шеста
 која школа у Српској Гимназији Сомбору,
 која, пошто је с предлогом од 1862. године,
 не ради на највишем; у св. цркви до-
 лазио је: највишим; важе се: примено
 Ученицима тако преданим предметима, а тако
 и уџбенима на српском и руском језику,
 а тако:

У Мадри, Србији; у Рагузи; у Српској Гим-
 назији, и у Краљевској: ... Краљевској
 у Београду и Мадри; у Пољској; у Савској,
 која је у Краљевској Гимназији: ... додато.
 У Београду, Београдској и у Српској: додато

Ово Српској Гимназији Сомборској,
 у Сомбору, 18. Октобра 1862.

Упоштво Радомислава Каленића
 и учитеља првог педагошког шеста.

Н. Г. Гојковић
 учитељ.

Н. В. Ово сведочанство издати, ово Сведочанство ово шеста
 или с одјено.

Сведочанство Ђорђа Гојковића из Судошнице о завршеном првом педагошком шестају
 „Српској учитељској“ у Сомбору, издајто 1862. године

Nous *Demetrius Comte De Wuits*, fonde de pouvoirs par le tres-reverend pere en Dieu *Joannichios Exarque* et les autres notables de l' Isle de *Chypre*, nommons par ces presentes Mr. dans le corps forme pour l' expedition, et mandons a toutes les autorites civiles et militaires de ce corps de le reconnaître comme tel.

Donne a Londres le

Nous attestons la validite des pouvoirs donnees a S. E^{CE}. *le General Comte De Wuits* en foi de quoi nous avons signe et mis notre seing prive.

Enregistre No. Au depot du personnel
Le Colonel Chef d' etat Major-General.

Диплома из XIX века о припадности професора Димитрија Вујића из Суботице реду Малтешких виџезова

На Користи српског народа
 из српског добровољног и војничког
 у Београду 18. Јунија 1861. у Јашици

Ум Кош

иозоришња у Новом Ваду
 друштва и редомобити се
 в. Јована Винарковића у Будиму

и м т о

Београдска и у мана од Ј. Ђековића.

Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби
Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби
Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби
Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби	Помоћна Служба на Војној уредби

Поздрављени србци, који се великоштитовања и љубави припојили српском и предетављања у
 припадњаку за народно иозоришње у Новом Ваду од српског војсковође је славно припојили у добром
 војном друштву, да у њему делом које предетављају даду, у њима и предетављају у српској војсци
 да ће великоштитовања и љубави и војна и у њима уредити се и припојити да раде о свему где се за њих
 везује, где се за њиху народну енергију.

Уредити се од ове војне делови припојити с њима и т. др. и о свему где се за њиху народну енергију.
 Уредити се од ове војне делови припојити с њима и т. др. и о свему где се за њиху народну енергију.

Поздрав је у 5 сати пологне.

Рукописни иозоришни йлакаћ Срјској добровољној йозоришној друшћива из Будима,
 за йредетаву „Инкоинићо“, 1861. йодина

Мајуранџи Реалне гимназије у Београду међу којима су: Ђорђе Јовановић, вајар (први слева, стоји) и писац Бранислав Нушић (седи на догу), 1882. година.

Ђорђе Јовановић (седи десно) са пријатељима, 1898. године

Фотографије Миленка Пауновића, родом из Шајкаша, од најранијеј дејинствива до ујледној композицијора и војној капелника Краљеве гарде.

Љубица Милекић, рођ. Медаковић, сџановница Сремске Миџровице, крај XIX века

Pietsch Ferencz

SZABADKÁN
Déák utca 3 sz.

Александар Манојловић, фошторграфија из дејиньсїва, њочетак XX века

Брачни њар Јелисавеџа и Јован Радић из Судоџице, крај XIX века

*Чета Димитријевић (седи у средини), Ђирџовац и народни добротвор из Земуна, са породицом,
прва половина XX века*

*Успомена са једној венчања, којем је присуствовао др Владислав Манојловић (седи лево),
почетак XX века*

*Др Јован Манојловић, суботићки адвокат (стоји у средини, са белим шеширом)
на туристичком путовању у Врњачкој бањи, прва половина XX века*

*Брачни њар Меланија и Владислав
Манојловић из Судошнице
крај XIX века*

ПОПИС ДОКУМЕНТА НА ИЗЛОЖБИ

Скраћенице

АВ – Архив Војводине

АВ-Биб. – Библиотека Архива Војводине

МВ – Музеј Војводине

БМС – Библиотека Матице српске

РОМС – Рукописно одељење Матице српске

ИАС – Историјски архив Суботица

ДР ЈОВАН МИЛЕКИЋ (1899–1978) – ОСНИВАЧ БАЧКОГ МУЗЕЈА У СУБОТИЦИ

Пано бр. 1

1. 1958, октобар 16, Палић

Аутобиографија др Јована Милекића, банкара, колекционара и оснивача првог приватног музеја у Суботици.
(РОМС, инв. М 12473)

2. XX век (почетак)

Фотографија Јована (у средини), Вере (десно) и Љубице (лево) Милекић из Суботице, почетком XX века.
(Ф. 444 а.ј. 479)

3. 1927, јануар 20, Суботица

Песма *Зајонетика* Милоша Георгијевића, из 1927. године, посвећена др Јовану Милекићу.
(Ф. 444 а.ј. 436)

4. 1917, Загреб

Књига др Јована Милекића *Покрећ босанских муслимана 1814. године – нови прилози за истраживање босанскохерцеговачке прошлости*, Загреб, 1917. године. (БМС инв. 47539)

5. 1923, мај 8, Нови Сад

Диплома *Друшћива за Српско Народно ѿозоришће* додељена др Јовану Милекићу, добротвору и почасном члану Друштва. (РОМС, инв. СС III 52)

6. Радни простор у стану др Јована Милекића у Суботици. (РОМС, инв. СС III 48)

7. Део заоставштине из колекционарске збирке др Јована Милекића. (РОМС, инв. СС III 52)

Пано бр. 2

8. Креденац у стану др Јована Милекића у Суботици. (РОМС, инв. СС III 43)

9. Писаћи сто у стану др Јована Милекића у Суботици. (РОМС, инв. СС III 49)

10. Сточић за цигарете и чајник у стану др Јована Милекића у Суботици. (РОМС, инв. СС III 45)

11. Део дневне собе у стану др Јована Милекића у Суботици. (РОМС, инв. СС III 46)

12. Штап др Илије Огњановића Абоказема, који је Марија Трандафил поклонила др Јовану Милекићу, за музејску збирку. (РОМС, инв. СС III 51)

13. Део рукописне заоставштине др Јована Милекића, са фотографијама др Светозара Милетића и др Лазе Костића, поклон Рукописном одељењу Матице српске, од Милекићевих наследника. (РОМС, инв. СС III 55)

Пано бр. 3

14. 1922, јул 8, Суботица

Молба др Јована Милекића упућена Сенату града Суботице у вези са издавањем грађевинске дозволе за подизање зграде за становање и дућане. (ИАС, Ф. 47 Сенат града Суботице, III бр. 598/1922)

15. 1924, јул 4, Суботица

Одлука Градског сената у Суботици о додели дозволе за становање и употребу новоизграђене спратне куће др Јовану Милекићу у Вилсоновој улици број 15.

(ИАС, Ф. 47 Сенат града Суботице, III бр. 598/1922)

16. Фотографија палате Манојловић у Суботици, коју је пројектовао архитекта Титус Мачковић 1881. године.

(Ф. 444 а.ј. 474)

17. 1927, Палић

Део карте Палића, на којој се види Средојина улица, у којој је био смештен Бачки музеј.

(ИАС, Ф. 47 Сенат града Суботице, II бр. 70/1927)

Пано бр. 4

18. 1932, март 5, Сента

Писмо Јована Вујића, велепоседника из Сенте, упућено др Јовану Милекићу у вези са сакупљањем уметничких предмета за Бачки музеј. (Ф. 444 а.ј. 119)

19. Суботица

Списак личних ствари композитора Миленка Пауновића, који је његова сестра Јелена Лела Пауновић предала др Јовану Милекићу за Бачки музеј. (Ф. 444 а.ј. 526)

20. 1932, октобар 8–18, Суботица

Обавештење др Јована Милекића о организовању изложбе ликовних уметника Бачке, која је одржана од 8. до 18. октобра 1932. у вестибилу Градске куће у Суботици. (ГМС – Уметничко одељење)

21. 1932, септембар 13, Суботица

Правилник Бачког музеја о организовању изложбе ликовних уметника Бачке. (Ф. 444 а.ј. 194)

ПОЛИТИЧКЕ ПРИЛИКЕ И ВОЈНА ПИТАЊА

Пано бр. 5

22. 1850, март 18, Баја

Писмо др Павла Ивановића из Баје, упућено пријатељу Васи Арновљевићу у Будимпешту о политичкој ситуацији и ставу привременог управника СВТБ Мајерхофера, о положају Срба и Буњеваца. (Ф. 444 а.ј. 190)

23. Портрет др Светозара Милетића (1826–1901), политичког вође Српске народне слободоумне странке. (ГМС, МС 87–38)

24. Фотографија Михаила Полит-Десанчића (1833–1920), политичког вође Либералне странке и народног посланика у Угарском сабору. (РОМС, ЛШ-7)

25. 1890, фебруар 6/18.

Позив Српске народне странке, упућен бирачима на предстојеће изборе за Српски народно-црквени сабор. (Ф. 444 а.ј. 141)

26. 1891, фебруар 28, Будимпешта

Декрет о именовану Милоша Раића, судије Краљевског суда у Будимпешти за судију сегединске краљевске табле. (Ф. 444 а.ј. 619)

27. XIX век (друга половина)

Фотографија Милице и Анке Нинковић, првих жена социјалисткиња у Србији. (Ф. 444 а.ј. 507)

28. XIX века (друга половина)

Фотографија др Паје Дракулића из Сомбора, адвоката и народног посланика у Угарском сабору. (Ф. 444 а.ј. 178)

29. Суботица

Програм Народне радикалне странке. (Ф. 444 а.ј. 427)

30. 1911, август, Нови Сад

Запис Радослава Петровића о тајном разговору између кнеза Трубецког и др Бошка Петровића у Новом Саду, о питању расположења српске јавности у Угарској према политици Аустро-Угарске, анексији БиХ и савезу балканских земаља против Турске. (Ф. 444 а.ј. 571)

Пано бр. 6

31. 1918, децембар 13/26, Темишвар

Записник са седнице Српског народног одбора темишварског у вези са учествовањем на скупштини Банатског већа и исказивању лојалности Војној управи и генералу Ђорђевићу. (Ф. 444 а.ј. 654)

32. Суботица

Извод из дневника др Јована Манојловића, адвоката из Суботице, који се односи на мировне уговоре у Версају, Сенжермену, Трианону, као и расположењу Немаца и Мађара према новоформираној Краљевини СХС. (Ф. 444 а.ј. 435)

33. 1919, август 17, Сегедин

Писмо Лазара Бајића, шефа мисије Краљевине СХС, упућено адвокату Владиславу Манојловићу из Суботице, о раду на заштити српских двовласника у Угарској и молба да се омогући сегединском бележнику Бели Јадричком приступ његовом поседу у Хоргошу. (Ф. 444 а.ј. 38)

34. 1925, јуни 3, Земун

Отворено писмо Чедо Димитријевића, члана Одбора месне организације Народне радикалне странке у Земуну, упућено партијском неистومیшљенику Жики Јовановићу о унутрашњим размирицама. (Ф. 444 а.ј. 172)

35. Насловна страница дневног листа *Застава*, број 44, од 19/31. марта 1876. године.

36. 1921, август 30, Сремски Карловци

Позив Марка Вилића, секретара листа *Застава*, упућен адвокату Владиславу Манојловићу из Суботице, на страначки састанак ради расправе о учвршћивању организације Радикалне странке. (Ф. 444 а.ј. 82)

Пано бр. 7

37. Нови Сад

Фотографија др Стевана Адамовића, адвоката, политичара и градоначелника Новог Сада (1920– 1921).
(Ф. 444 а.ј. 6)

38. Нови Сад

Разгледница града Новог Сада. (Ф. 444 а. ј. 504)

39. 1938, април, Нови Сад

Захвалница Стевана Рајића упућена др Јовану Милекићу поводом избора за бана Дунавске бановине.
(Ф. 444 а.ј. 625)

40. 1939, октобар 2, Нови Сад

Разгледница штампана поводом откривања првог споменика др Светозара Милетића у Новом Саду.
(Ф. 444 а.ј. 445)

41. 1937, август 31, Суботица

Позив Градског поглаварства из Суботице, упућен др Владиславу Манојловићу на свечану прославу рођендана краља Петра II Карађорђевића. (Ф. 444 а.ј. 387)

42. 1933, Суботица

Успомене *Из једној старој албума* са члановима владарских породица Обреновић и Петровић.
(Ф. 444 а.ј. 593)

Пано бр. 8

43. Фотографија Зарије Јовановића Чиче, пуковника у Српском народном покрету 1848/49. године.
(Ф. 444 а.ј. 208)

44. 1855–1856, Трст

Фотографија сликара Стевана Никшића Лале, као кадета војне школе у Трсту 1865–1866. године.
(Ф. 444 а.ј. 506)

45. XIX век (крај), Грац

Фотографија пијанисте и музичког педагога, Цветка Манојловића из Суботице, у војној униформи крајем XIX века. (Ф. 444 а.ј. 474)

46. 1910, децембар 31, Суботица

Отпусно писмо из Аустро-Угарске војске на име Цветка Манојловића после дванаест година војне службе у пешадији. (Ф. 444 а.ј. 470)

47. 1907, април 28, Суботица

Војна књижица Владислава Манојловића као поручника у Сегединском III хусарском пуку. (Ф. 444 а.ј. 377)

48. 1915–1916, Будимпешта

Фотографија Чедџе Димитријевића и сина Милоша као војника у Првом светском рату, 1915–1916. године. (Ф. 444 а.ј. 175)

Пано бр. 9

49. 1868, мај 30, Београд

Препис *Наредбе за сву српску војску* Миливоја Петровића Блазнавца, министра војног Кнежевине Србије од 30. маја 1868, због убиства кнеза Михаила Обреновића, и проглашења новог владара Милана IV Обреновића. (Ф. 444 а.ј. 61)

50. 1880, октобар 5, Београд

Школска диплома *Књажевско Српске Војне академије* у Београду, са оценама из 1860–1865. године, којом се потпоручнику Јовану Петровићу даје право ношења Академијског знака. (Ф. 444 а.ј. 565)

51. Визиткарта пуковника Јована Петровића. (Ф. 444 а.ј. 566)

52. 1885, новембар 24, Београд

Оставка министра војног, пуковника Јована Петровића, упућена краљу Милану Обреновићу због пораза српске војске у Српско-бугарском рату 1885. године. (Ф. 444 а.ј. 556)

53. XIX век (друга половина), Београд

Фотографија питомаца Војне академије у Београду, из друге половине XIX века, на којој се између осталих налазе: Радомир Путник, Станислав Бинички и Јован Петровић. (Ф. 444 а.ј. 566)

54. 1885, фебруар 12, Ржана

Извештај мајора А. Јовановића, команданта Ржанског одреда, упућен Врховној команди о војном сукобу између српске и бугарске чете у селу Славиње, током Српско-бугарског рата 1885. године. (Ф. 444 а.ј. 555)

55. 1885.

Портрет пуковника Јована Петровића, министра војног, Краљевине Србије. (Ф. 444 а.ј. 566)

56. 1888, јануар 7– мај 27.

Одломак из дневника Јована Петровића, бившег министра војног Кнежевине Србије, о две аудијенције код краља Милана Обреновића, 7. јануара и 27. маја 1888, на којима се разговарало о узроцима неуспеха српске војске у рату са Бугарском. (Ф. 444 а.ј. 557)

Пано бр. 10

57. 1865, октобар 1, Београд

Диплома о унапређењу Јована Петровића, питомца Артиљеријске школе у Београду, у чин артиљеријског потпоручника, са својеручним потписом кнеза Михаила Обреновића. (Ф. 444 а.ј. 564)

58. 1877, март 5, Београд

Одликовање *Злајна Колајна за храбросћ*, којим је кнез Милан М. Обреновић IV, одликовао Јована Петровића, за храброст у рату са Турцима 1876. године. (Ф. 444 а.ј. 565)

59. 1895, септембар 27, Београд

Позивница Војне академије у Београду, упућена команданту коњичког пука, потпуковнику Љубомиру Христићу, да присуствује обреду крсне славе Академије. (Ф. 444 а.ј. 560)

Пано бр. 11

60. 1877, март 18, Београд

Одликовање *Таковски крст на њрсима*, којим је кнез Милан М. Обреновић IV одликовао Ђенералштабног мајора Јована Петровића за заслуге у рату са Турцима 1876. године. (Ф. 444 а.ј. 565)

61. 1906, децембар 10, Београд

Одликовање краљевским Орденом *Светиої Саве њрвої рега*, којим је Александар I Обреновић одликовао генерала Јована Петровића, команданта Шумадијске дивизијске области. (Ф. 444 а.ј. 565)

62. 1921, новембар 23, Београд

Одликовање *Алданском сјоменицом*, којим је Александар I Карађорђевић одликовао Миленка Пауновића, војног капетана III класе. (Ф. 444 а.ј. 535)

ПРИВРЕДА

Пано бр. 12

63. 1907, јуни 30, Суботица

Рачун за поправку ципела обућарске радње Ђорђа Пенцића из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 549)

64. XX век (прва половина), Суботица

Фотографија Ђорђа Пенцића, власника обућарске радње у Суботици. (Ф. 444 а.ј. 549)

65. XIX век (крај)

Фотографија Самка Манојловића (1844–1914), велепоседника из Суботице и управника суботичке *Пучке њзгачке данке* (Ф. 444 а.ј. 465)

66. Суботица

Реклама за гвођђарску радњу Самка Манојловића из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 457)

67. 1865, новембар, Нови Сад

Цјеновник семена поврћа и цвећа за 1866. годину, са баштованске изложбе у Ерфурту, објављен у новосадском листу *Сељак*. (Ф. 444 а.ј. 605)

68. Вршац

Рекламни проспект производа и увозне робе предузећа Петар Ј. Миовић, *Првої Јуџословенскої сїецијалної Предузећа за њољоїривреду*, филијала Вршац. (Ф. 126 III 8684/1933)

69. 1925, новембар 21, Суботица

Управа I Општег великог вашара и изложбе у Суботици, се захваљује адвокату др Владиславу Манојловићу на новчаној помоћи којом је омогућио његово одржавање у Суботици 1925. године. (Ф. 444 а.ј. 391)

Пано бр. 13

70. XIX век (крај), Карлсбад

Фотографија Лазара Дунђерског (1833–1917), велепоседника, индустријалца, оснивача Васпитног завода за српску женску децу *Анџелианум* у Будимпешти. (Ф. 444 а.ј. 185)

71. 1913, април 1, Нови Сад

Песма Благоја Бранчића посвећена велепоседнику и народном добротвору Лазару Дунђерском, поводом прославе осамдесетог рођендана. (МВ, *Женски свет*, бр. 4/1913)

72. 1933, јануар 17, Велики Бечкерек (Зрењанин)

Меморандум предузећа *Лазар Дунђерски Пивара* из Великог Бечкерека. (Ф. 138, 1229/1945)

73. 1905, март 14, Нови Сад

Меморандум *Шћамјарије* и *књигоvezнице Ђорђа Ивковића* из Новог Сада. (Ф. 444 а.ј. 191)

74. 1924, април 19, Нови Сад

Фотографија Косте Миросављевића (1869–1948), трговца, градоначелника Новог Сада (1938–1939), оснивача и председника Трговачко-индустријске коморе у Новом Саду. (Ф. 444 а.ј. 491)

75. 1933, јануар 13, Велика Кикинда (Кикинда)

Меморандум *Књижаре* и *шћамјарије Јована Радака* из Велике Кикинде. (Ф. 138, 192/1933)

76. 1929, август 22, Нови Сад

Меморандум фирме *Звоноливница* инжењера Предрага Јовановића из Новог Сада.
(Ф. 110, VIII 490/1929)

77. 1934, април 25, Нови Сад

Меморандум *Индустрије вунених ткањина Влада Теокаровић и комџ.* из Новог Сада. (Ф. 138, 1486/1934)

78. 1925, фебруар 3, Београд

Овлашћење Министарства грађевине Краљевине СХС којим се инжењеру Кости М. Шијачком из Београда, одобрава обављање делатности из струке грађевинског инжењерства на територији Краљевине.
(Ф. 444 а.ј. 675)

79. 1931, октобар 16, Београд

Потврда Министарства трговине и индустрије о пријави предузимачко-грађевинске радње *Инжињер Косџа М. Шијачки* у Београду. (Ф. 444 а.ј. 681)

Пано бр. 14

80. 1908, октобар, Бела Црква

Извод из извештаја са ванредне скупштине Српске кредитне банке и штедионице а.д. у Белој Цркви, одржане 12. октобра 1908. године, о подели чисте добити за пословну 1906. годину. (Ф. 444 а.ј. 375)

81. 1915, март 24, Нови Сад

Допис Српске задружне банке деоничарског друштва из Новог Сада, упућен члану управе др Владиславу Манојловићу, о одгађању термина за одржавање пленарне седнице Банке. (Ф. 444 а.ј. 372)

82. 1903, Суботица

Отплатна књижица хипотекарног зајма Опште привредне банке д.д. из Суботице, на име Милоша Звекића.
(Ф. 444 а.ј. 459)

83. 1899, јули 1, Суботица

Деоница Суботичке кредитне задруге привредника и поседника у вредности од 100 круна на име Божидара Тодора Вујића, земљопоседника и власника новина *Суботички власник* из Суботице.
(Ф. 444 а.ј. 101)

84. 1908, мај 9, Суботица

Деоница Суботичке опште штедионице и деоничарског друштва у вредности од 100 аустријских форинти на име Крстине Такач, рођене Крнајски Пушкашев, из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 650)

85. 1920, јануар 11, Нови Сад

Десет деоница *Заставе* деоничарског друштва за издавање српских књига и новина из Новог Сада, у вредности од 250 динара на име др Јована Манојловића, адвоката из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 428)

86. 1945–1947, Суботица

Штедна књижица Градске штедионице у Суботици на име др Јована Манојловића, адвоката из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 446)

ИМОВИНСКО-ПРАВНИ ОДНОСИ

Пано бр. 15

87. 1862, јануар 1, Суботица

Писмо суботичког адвоката Емилијана Манојловића, клијенту Јовану витезу Милекићу из Сремске Митровице, у вези са парницом око тестаментa Милеве Милекић, рођене Бодрљица. (Ф. 444 а. ј. 413)

88. 1869, новембар 15, Суботица

Уговор о издржавању и плодуживању између Самка, Мите и Јована Манојловића, са маћехом Рахилом Манојловић, рођеном Белеснић. (Ф. 444 а.ј. 404)

89. 1880, јуни 19, Суботица

Тестамент Јована Коњовића из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 135)

90. 1910, јуни 6, Сомбор

Попис наследника у сродству са преминулим Стеваном Коњовићем из Суботице, у вези са деобом имовине завештане тестаментом. (Ф. 444 а.ј. 257)

91. 1923, јуни 7, Суботица

Одлука Краљевског среског суда у Суботици о извршењу тестаментa Данице Коњовић, народне добротворке из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 263)

92. 1867, јануар 18, Суботица

Купопродајни уговор о продаји земље у Суботици између Јакоба Арадског и Јустина Стајића, и купца Петера Туспина. (Ф. 444 а.ј. 22)

93. 1899, мај 1, Суботица

Купопродајни уговор о продаји земљишта и куће, између Јована и Душана Радића, и Марије Манојловић. (Ф. 444 а.ј. 607)

Пано бр. 16

94. 1873, август 6, Суботица

Уговор о издавању куће у закуп између Терезе Остојић, рођене Зазук, и Бранка Ђорђевића из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 521)

95. 1917, јули 12, Суботица

Извод из катастра поседа Цветка и Вере Манојловић из Суботице, чији је плодоуживалац Софија Манојловић, рођена Радић. (Ф. 444 а.ј. 614)

96. 1923, фебруар 27, Суботица

„Сведочба о сиромашном стању“ Полицијског капетанског звања града Суботице за Кристину Такач, рођену Коњовић, из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 650)

97. 1883, децембар 1, Суботица

Обвезница у износу од 975 форинти којом Самко Манојловић, велепоседник из Суботице, даје зајам на име издржавања својих малолетних синова Владислава и Јована. (Ф. 444 а.ј. 455)

98. 1906, јули 25, Будимпешта

Једногодишња полиса о противпожарном осигурању зграда и пољопривредних машина на име др Владислава Манојловића из Суботице код Тршћанског осигуравајућег друштва. (Ф. 444 а.ј. 316)

99. 1918, јануар 23, Будимпешта

Пореска књижица Данице Коњовић из Суботице за 1918. годину. (Ф. 444 а.ј. 261)

100. 1918, мај 18, Будимпешта

Одлука Мађарског краљевског управног суда којом се прихвата жалба Данице Коњовић из Суботице, на висину разрезаног пореза. (Ф. 444 а.ј. 261)

Пано бр. 17

101. Дебрецин

Колективна фотографија студената Правног факултета у Дебрецину, међу којима се налази и Александар Манојловић (последњи ред, трећи слева) из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 291)

102. XX век (почетак), Суботица

Фотографија Александра Манојловића, адвокатског приправника из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 291)

103. 1895, новембар 12, Будимпешта

Диплома о положеном адвокатском испиту др Јоце Лалошевића из Сомбора. (Ф. 444 а.ј. 268)

104. XX век (почетак), Нови Сад

Фотографија др Јоце Лалошевића (1870–1935), адвоката, политичког и културног радника из Сомбора. (Ф. 444 а.ј. 273)

105. 1853, април 9, Суботица

Пуномоћ неколико суботичких породица, којом опуномоћују судског адвоката Емилијана Манојловића да их заступа на суду. (Ф. 444 а.ј. 280)

106. 1922, фебруар 28, Нови Сад

Списак убележених адвоката у Адвокатској комори у Новом Саду, на дан 28. фебруара 1922. године. (Ф. 444 а.ј. 437)

107. XX век (почетак), Суботица

Фотографија др Владислава Манојловића (1869–1938), адвоката из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 447)

108. 1942, март 17, Нови Сад

Чланска легитимација Адвокатске коморе у Новом Саду којом се потврђује да је др Јован Манојловић члан Коморе, са седиштем у Суботици. (Ф. 444 а.ј. 446)

109. 1926, јули 17, Београд

Фотографија адвоката др Јована Манојловића и специјална пуномоћ Српског привредног друштва *Привредник* којом је он био овлашћен да заступа Друштво у свим грађанско-правним пословима пред судом и другим органима управе. (Ф. 444 а.ј. 263)

ШКОЛСТВО

Пано бр. 18

110. 1863, август 6, Стари Бечеј

Изјава чланова општинског одбора у Старом Бечеју, којом се обавезују да ће прикупљати средства за оснивање женске школе и издржавање учитељице. (Ф. 444 а.ј. 691)

111. 1865, новембар 28, Стари Бечеј

Школска изјава о оснивању Српске источно православне женске школе у Старом Бечеју. (Ф. 444 а.ј. 693)

112. 1882, септембар 7, Сомбор

Молба за посао Даринке Радуловић, дипломиране учитељице из Сомбора, на упражњено место у школи у Ковиљ Св. Ивану (Ковиљу). (Ф. 444 а.ј. 524)

113. 1904, децембар 23, Стари Бечеј

Молба Српске православне црквено-школске општине у Старом Бечеју, адвокату Владиславу Манојловићу, да покрене поступак против политичке општине у Старом Бечеју, ради исплате заостале плате овдашњим учитељима. (Ф. 444 а.ј. 306)

114. XX век (прва половина)

Биографија и фотографија Миладина Тутурова, учитеља, општинског бележника и уредника часописа *Војвођански ловац*, рођеног 1881. године у Сомбору (Ф. 444 а.ј. 669)

115. 1904. септембар 12, Ада

Писмо учитеља Павла Терзина из Аде, упућено Епархијском школском одбору бачком у Новом Саду, у вези са урбаријалним давањима политичких општина у бившем Потиском крунском дистрикту и редовне исплате учитељских плата. (Ф. 444 а.ј. 663)

116. XIX век (крај)

Фотографија Богдана Свирчевића (1870–1934), управника школе у Суботици и потпредседника Управног одбора Штедионице у Суботици (Ф. 444 а.ј. 628)

117. XIX век (друга половина)

Фотографија и афоризми Михајла Дејановића(1839–1896), учитеља из Мола. (Ф. 444 а.ј. 148 и а.ј. 151)

Пано бр. 19

118. 1852, јули 30, Офен (Будим)

Сведочанство Милоша Раића из Футога, о завршетку другог семестра Гимназије у Будиму, будућег судије и председника Краљевског судбеног стола у Будимпешти. (Ф. 444 а.ј. 615)

119. XX век (почетак), Сомбор

Фотографија Павла Терзина (1872–1937), директора Српске учитељске школе у Сомбору. (Ф. 444 а.ј. 667)

120. 1862, август 5–17, Сомбор

Сведочанство Ђорђа Гојковића из Суботице, о завршеном првом педагошком течају *Српскої учитељсїива* у Сомбору. (Ф. 444 а.ј. 134)

121. 1861, јули 29, Будим

Фотографија Ђуре Манојловића (стоји четврти слева) из Суботице, после завршене школе у Будиму. (Ф. 444 а.ј. 402)

122. 1884, фебруар 2, Сомбор

Сведочанство Милана Стојшића (Суботица, 1866), о завршеном првом приправничком разреду Српске учитељске школе у Сомбору. (Ф. 444 а.ј. 645)

123. XIX век (крај), Сомбор

Фотографија Милана Стојшића (Суботица 1866), професора Српске учитељске школе у Сомбору. (Ф. 444 а.ј. 645)

124. 1935, септембар, Сомбор

Општи распоред градива из *српско-хрватској језика* за 1935/36. годину, I б разреда Државне реалне гимназије у Сомбору. (Ф. 444 а.ј. 265)

125. XX век (прва половина)

Фотографија Константина Костића, професора Државне реалне гимназије у Сомбору. (Ф. 444 а.ј. 265)

Пано бр. 20

126. Фотографија Ивана Југовића/Јована Савића (1772–1813), оснивача и професора Велике школе у Београду (1808). (Ф. 444 а.ј. 218)

127. Фотографија Катарине Миловук (1844–1909), прве управнице Више женске школе у Београду. (Ф. 444 а.ј. 481)

128. Фотографија др Вука Маринковића (1807–1859), лекара, професора физике, ректора Лицеја у Београду и писца првог уџбеника из хемије код Срба. (Ф. 444 а.ј. 476)

129. 1908, септембар 17, Београд

Диплома Косте Шијачког са Техничког факултета, Универзитета у Београду, који је стекао занимање грађевинског инжењера и изабран за председника Друштва за путеве у Београду. (Ф. 444 а.ј. 675)

130. 1855, јул 25, Будим

Прва потврда о стицању квалификација Милоша Раића из Старог Футога, студента политичких и правних студија на Пештанском универзитету. (Ф. 444 а.ј. 616)

УДРУЖЕЊА И ДРУШТВА

Пано бр. 21

131. 1878, децембар 13/25, Суботица

Српска читаоница у Суботици извештава Милоша Раића, председника Судбеног стола у Будимпешти, да је због политичких и службених заслуга изабран за почасног члана Читаонице. (Ф. 444 а.ј. 618)

132. 1901, Суботица

Признаница суботичке Српске читаонице о уплати чланарине на име др Владислава Манојловића из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 385)

133. XIX век (друга половина), Маријенбад

Фотографија Ђуре Манојловића (1842–1895), адвоката, земљопоседника и оснивача Српског певачког друштва *Граничар* из Суботице, из друге половине XIX века. (Ф. 444 а.ј. 402)

134. 1887, октобар 10/22, Нови Сад

Позив Српског читаоничког певачког друштва на беседу са игранком која је одржана у позоришној дворани у Новом Саду. (МВ, инв. бр. 2887)

135. 1912, април 21, Суботица

Суботичка српска певачка дружина извештава др Владислава Манојловића, да је на редовној главној скупштинској седници изабран за члана Управног одбора. (Ф. 444 а.ј. 359)

136. XX век (прва половина)

Фотографија чланова Певачког друштва у Суботици, међу којима је и Милица Моч, рођ. Јовановић (седи шеста слева), из прве половине XX века. (Ф. 444 а.ј. 481)

137. 1906, јуни 25/јули 8, Панчево

Позивница са програмом *Новосеоској Српској Црквеној Певачкој Друшћива* на свечано освећење заставе и обележавање четрдесетогодишњице рада Друштва. (Ф. 444 а.ј. 421)

138. 1906, Вршац

Фотографија адвоката др Јована Манојловића (други слева) из Суботице, са свечаног освећења заставе *Новосеоској Српској Црквеној Певачкој Друшћива*. (Ф. 444 а.ј. 447)

Пано бр. 22

139. 1906, децембар 3, Суботица

Признаница Друштва за Српско народно позориште о уплати чланарине за 1906. годину, на име др Владислава Манојловића из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 314)

140. XX век (прва половина), Суботица

Фотографија адвоката др Јована Манојловића како сређује библиотеку Градске касине у Суботици, чији је био књижничар. (Ф. 444 а.ј. 447)

141. 1934, март 5, Суботица

Правила *Народної универзитетїа*, друштва за народно просвећивање у Суботици. (Ф. 444 а. ј. 384)

142. Диплома из XIX века којом се потврђује припадност професора Димитрија Вујића из Суботице, реду Малтешких витезова. (Ф. 444 а.ј. 106)

143. 1912, Суботица

Фотографија *Привредникове омладине* из Суботице. У средини седи Константин Теодоровић, трговац из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 652)

144. 1945, јуни 3, Суботица

Позивница на седницу Кола српских сестара, која је одржана 3. јуна 1945. године у Суботици. (Ф. 444 а.ј. 649)

145. XX век (прва половина), Суботица

Чланска карта Добротворне задруге Српкиња у Суботици, основане 1878. године, на име Вере Милекић. (Ф. 444 а.ј. 611)

146. 1919, фебруар 2, Темишвар

Добротворна Задруга православних Српкиња у Темишвару, извештава Ђоку Ђорђевића, краљевског српског коњичког генерала и команданта дивизије, да је изабран за почасног члана Задруге. (Ф. 444 а.ј. 656)

Пано бр. 23

147. 1936, јуни, Суботица

Почасна улазница на име др Владислава Манојловића за IV Покрајински слет Савеза сокола Краљевине Југославије који је био одржан 14. јуна 1936. године у згради Соколског слетишта у Суботици.

(Ф. 444 а. ј. 386)

148. 1934, новембар 21, Суботица

Фотографија са освећења дома Аутомобилског клуба Краљевине Југославије, Секција Суботица.

(Ф. 444 а. ј. 392)

149. XX век (прва половина)

Фотографија др Владислава Манојловића (први десно од аутомобила) и чланова Аутомобилског клуба Краљевине Југославија, Секција Суботица, на излету крајем прве половине XX века.

(Ф. 444 а. ј. 392)

150. XX век (прва половина), Бачка Паланка

Фотографије др Јована и др Владислава Манојловића (први и други слева са ауто-капама) са војницима, у близини Бачке Паланке. (Ф. 444 а. ј. 447)

151. 1932, април 8, Суботица

Позив чланству Аутомобилског клуба Краљевине Југославије, Секција Суботица, за путовање у Чехословачку, са програмом пута. (Ф. 444 а. ј. 383)

152. 1932.

Фотографија др Владислава Манојловића (до аутомобила), др Јована Манојловића (први слева у првом реду) и чланова Аутомобилског клуба Краљевине Југославије, Секција Суботица, на пропутовању кроз Чехословачку.

(Ф. 444 а. ј. 447)

153. 1903, септембар 15, Суботица

Дозвола за лов Суботичког ловачког друштва из 1903. године, на име др Владислава Манојловића из Суботице.

(Ф. 444 а. ј. 304)

154. 1909, октобар 12, Суботица

Позивница Имреа Јакобића и Лазара Мамушића упућена др Владиславу Манојловићу за одлазак у лов у Радоновачкој шуми. (Ф. 444 а. ј. 304)

155. XX век (прва половина) Суботица

Три фотографије др Владислава и др Јована Манојловића из лова са ловцима у Суботици.

(Ф. 444 а.ј. 447)

ВЕРСКИ ЖИВОТ

Пано бр. 24

156. 1874, април 8–20, Сремски Карловци

Извод из записника са седнице Српске саборске делегације у Сремским Карловцима, у вези са хијерархијском деобом Срба и Румуна у Панчеву, на основу захтева Румуна да се издвоје из Српске православне цркве.

(Ф. 444 а.ј. 670)

157. 1883, април 17, Београд

Фотографија и писмо Теодосија Мраовића (1815–1889), архиепископа београдског и митрополита српског, упућено свештенству и верницима Епархије београдске. (Ф. 444 а.ј. 498)

158. 1904, март 1/14

Списак изабраних заступника за Епархијску скупштину, која је одржана у Владичанству бачком.

(Ф. 444 а.ј. 302)

159. 1909, јуни 6, Сремска Митровица

Извештај инжењера Миливоја Матића упућен Епархијској скупштини Бачке епархије о руковању некретнинама црквених општина, грађењу нових грађевина са предлогом о установљавању епархијских инжењера.

(Ф. 444 а.ј. 477)

160. 1932.

Колективна фотографија суботичких грађана са владиком. На којој се налазе: свештеник Марко Протић (у првом реду, први слева) и адвокати др Владислав Манојловић (први десно уз владика) и др Јован Манојловић (четврти здесна). (Ф. 444 а.ј. 593)

161. 1906, новембар 1, Сремски Карловци

Извод из записника са седнице Српског православног народно-црквеног саборског одбора, у вези са прегледом завршних рачуна Српских православних народно-црквених фондова и заклада, за 1905. годину. (Ф. 444 а.ј. 302)

Пано бр. 25

162. 1904, мај 6/19, Суботица

Јавни рачун о прилозима Српској православно црквено школској општини, за 1903. годину. (Ф. 444 а.ј. 166)

163. 1911, август 1/14, Суботица

Позив Српске православне црквене општине у Суботици, на литургију поводом обележавања рођендана краља Фрање Јосифа I. (Ф. 444 а.ј. 161)

164. 1932, октобар 28/15, Суботица

Позив Српске православне црквене општине у Суботици на Прву канонску визитацију, коју је обавио епископ бачки др Иринеј (Ћирић) из Новог Сада. (Ф. 444 а.ј. 387)

165. 1933, фебруар 8/јануар 26, Александрово (код Суботице)

Извештај проте Станише Михајловића из Александрова, упућен црквеном Управном одбору у Суботици о задужбинама бивше Православне црквене општине у Александрову и другим стварима везаним за рад те цркве. (Ф. 444 а.ј. 496)

166. 1942, октобар 14, Београд

Фотографија Марка Протића, свештеника Српске православне цркве у Суботици. (Ф. 444 а.ј. 593)

167. 1931, јуни 1/14, Суботица

Насловна страница књиге протонамесника Марка Протића: *Субоџичка српска православна црква – њезини свештеници, ђакони и учитељи од 1717–1931. године. Са њорџиреџима – џрилоџ истџориџи Субоџиџце.* (Ф. 444 а.ј. 592)

168. XX век (прва половина) Суботица

Фотографија свештеника Марка Протића и адвоката др Јована Манојловића у Суботици. (Ф. 444 а.ј. 593)

Пано бр. 26

169. XVIII век (друга половина) и прва половина XIX века

Фотографија Аврама Максимовића (1772–1845) из Сомбора, свештеника, вероучитеља и писца прве књиге о пчеларству на српском језику. (Ф. 444 а.ј. 287)

170. 1927.

Фотографија Ненада Барачког (1878–1934), свештеника, аутора уџбеника о историји Српске православне цркве и мелографа српског црквеног појања. (Ф. 444 а.ј. 659)

171. XX век (прва половина), Београд

Биографија и визиткарта Војислава пл. Војновића, рођеног 1878. године у Старом Бечеју, свештеника и професора – катихете у Кикинди и Сенти. (Ф. 444 а.ј. 87)

172. Фотографија др Димитрија Стефановића (1882–1945), протопрезвитера-ставрофора и професора Универзитета у Београду. (Ф. 444 а.ј. 639)

173. XIX век (друга половина), август 13/25.

Фотографија Јакоба Јаше Арадског, свештеника из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 23)

174. 1933, Земун

Проспекти за *Расадник српској православној црквеној појања*, на грамофонским плочама, издавача Чедо Димитријевића, трговца и народног добротвора из Земуна. (Ф. 444 а.ј. 173)

175. 1900, Сремски Карловци

Белешке Станише Михајловића са предавања на Богословији у Сремским Карловцима из предмета *развијак српских народних црквених привилегија и уредаба*. (Ф. 444 а.ј. 493)

176. XX век (прва половина)

Фотографија Станише Михајловића, свештеника у Александрову. (Ф. 444 а.ј. 495)

Пано бр. 27

177. Две фотографије икона које је иконописао Ђура Пецић (1837–1929), сликар из Кикинде.
(Ф. 444 а.ј. 574)

178. XIX век (друга половина)

Фотографија свештеника Петра Петровића из Мартоноша и његови стихови *Ода на Србина* објављени 1876, у првој књизи Ломоносовљевих дела. (Ф. 444 а.ј. 573)

179. 1906–1922.

Биографија Хаџи Радована Петковића, рођеног 1857. године у Гардиновцима, великог светског путника и ходочасника, и фотографија са путовања. (Ф. 444 а.ј. 550)

180. 1943, август 12, Београд

Фотографија Ивана Ј. Прекрајског, протосинђела и вишег војног свештеника београдског.
(Ф. 444 а.ј. 587)

НАРОДНИ ДОБРОТВОРИ

Пано бр. 28

181. 1889, јуни 11, Суботица

Извод из записника Српске православне црквене општине у Суботици о *Правилима за болеснике на њалићском завешћаном добру*, које су Јован и Терезија Остојић тестаментом оставили оболелима на уживање. (Ф. 444. а.ј. 521)

182. 1878, фебруар 12, Комлош (Банатски Комлош)

Аутобиографија Христифора Шифмана (1809–1884), геометра и народног добротвора из Комлоша.
(РОМС, М 5532)

183. XIX век (друга половина)

Фотографија Христифора Шифмана (1809–1884), геометра и народног добротвора из Комлоша из друге половине XIX века. (Ф. 444 а.ј. 697)

184. XIX век (друга половина)

Фотографија Јована Радића, земљопоседника и народног добротвора из Суботице, из друге половине XIX века. (Ф. 444 а.ј. 609)

185. Аутобиографија Јелисавете Мице Радић, рођене Сарајлић, из друге половине XIX века, народне добротворке из Суботице и њена фотографија са пријатељицом. (Ф. 444 а.ј. 611)

186. 1947, јули 14, Суботица

Препис тестаментa Душана Радића, народног добротвора, о оснивању Закладе у корист Српске православне црквене општине у Суботици. (Ф. 444 а.ј. 597)

187. Суботица

Закладни (задужбинарски) лист Душана Т. Радића (1856–1916), поседника и директора Српске штедионице у Суботици. (Ф. 444 а.ј. 598)

188. Родослов Јована и Душана Радића, поседника и народних добротвора из Суботице, који је сачинио парох Марко Протић. (Ф. 444 а.ј. 601)

Пано бр. 29

189. 1893, септембар 25, Вараждин

Српска православна црквена општина у Вараждину се захваљује Даници Коњовић из Суботице на даровима. (Ф. 444 а.ј. 244)

190. Закладни (задужбинарски) лист Данице Ј. Коњовић (1873–1922), народне добротворке из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 593)

191. 1907, децембар 29, Приштина

Одбор за расјолајање ѝрилоја за сиройињу са Косова из Приштине, се захваљује Даници Коњовић из Суботице на дарованом прилогу. (Ф. 444 а.ј. 253)

192. 1924, фебруар 14, Суботица

Извршилац тестаментa Данице Коњовић извештава Окружну Финансијску управу, да је именована тестаментарно завештала две закладе за васпитање женске младежи. (Ф. 444 а.ј. 263)

193. 1889, децембар 23, Нови Сад

Милош Димитријевић, председник Матице српске, се захваљује Самку Манојловићу извршиоцу тестаментa Рахиле Манојловић из Суботице, на дарованом прилогу. (Ф. 444 а.ј. 155)

194. 1914, септембар 14, Велика Кикинда (Кикинда)

Извод из тестаментa Лазара Николића из Велике Кикинде о оставини дела имовине Матици српској у Новом Саду. (Ф. 444 а.ј. 505)

195. XX век (почетак), Велика Кикинда (Кикинда)

Фотографија Лазара Николића, поседника и народног добротвора из Велике Кикинде с почетка XIX века. (РОМС, XLIV–20)

КУЛТУРА И УМЕТНОСТ

Пано бр. 30

196. 1910, јуни 24, Нови Сад

Коста Миросављевић у име Централног кредитног д.д. из Новог Сада, обавештава др Лазу Костића у Сомбору о дозначеном новцу у његову корист. (Ф. 444 а.ј. 490)

197. 1933, септембар 30, Нови Сад

Обавештење Књижевног одбора Матице српске у Новом Саду о избору Ђорђа Јовановића, вајара и академика, за почасног члана Матице српске. (Ф. 444 а.ј. 198)

198. 1948, новембар 18, Суботица

Допис др Јована Манојловића, адвоката из Суботице, упућен Секретаријату Матице српске у Новом Саду, у вези са прикупљањем значајних књига и архивске грађе из српске историје. (Ф. 444 а.ј. 438)

199. 1882, јуни, Београд

Фотографија матураната Реалне гимназије у Београду из 1882. године, међу којима су: вајар Ђорђе Јовановић (први слева, стоји) и писац Бранислав Нушић (седи на поду). (Ф. 444 а.ј. 207)

200. 1888, април 20, Суботица

Позив на претплату недељног листа *Субоџичке новине*, који је упутио Витомир Лудајић, власник и одговорни уредник листа. (Ф. 444 а.ј. 278)

201. 1879, јуни 18/30, Нови Сад

Фотографија Николе Димитријевића из 1879, штампара и издавача листова *Застава* и *Српско коло*. (Ф. 444 а.ј. 158)

202. 1932, јули 11, Нови Сад

Писмо др Емила Поповића Пеција, уредника листа *Пољопривредни власник* из Новог Сада, упућено др Јовану Милекићу ради договора око набавке слика и часописа за потребе Бачког музеја. (Ф. 444 а.ј. 580)

Пано бр. 31

203. 1861, октобар 22, Нови Сад

Извод из записника са заједничке седнице Главне скупштине *Србске Читљачнице* и позоришног одбора у Новом Саду у вези са позивом на оснивање *Србској народној позоришћу у Новом Саду*. (Ф. 35 а.ј. 1, кут. 4)

204. 1866, јануар 12/24, Пешта

Позив *Одбора њешћанско-будимске Омладине Србске* на *Србску беседу* у Пешти, у корист Српског народног позоришта. (МВ, инв. бр. 1193)

205. 1895, Нови Сад

„Пролог“ написан поводом свечаног отварања нове зграде Српског народног позоришта у Новом Саду 1895. године. (МВ, инв. бр. 3246)

206. 1896, новембар 3/15, Нови Сад

Позив Српског читаоничког певачког друштва на дилетантску представу у позоришту Лазара Дунђерског у Новом Саду. (МВ, инв. бр. 3248)

207. 1941, Нови Сад

Део рукописа за представу *Позоришни комад из народној живојџи са џевањем – Марица*, песника и композитора Мирка Магарашевића. (Ф. 444. а. ј. 285)

Пано бр. 32

208. 1864, мај 31, Лалић

Писмо глумице Маре (Емилије) Ђорђевић Гргурове упућено Јовану Ђорђевићу, оснивачу српских позоришта у Новом Саду и Београду, о даљем ангажовању у позоришним представама.

(Ф. 35 кут. 9, а. ј. 294)

209. 1870, децембар 8, Београд

Плакат за представу *Два кандидата* Певачког друштва из Београда, у којој једну од улога игра Мара (Емилија) Ђорђевић Гргурова. (Ф. 444 а. ј. 142)

210. XIX век (друга половина)

Фотографија Маре (Емилије) Ђорђевић Гргурове, глумице Српског народног позоришта у Новом Саду, из друге половине XIX века. (Ф. 444 а. ј. 142)

211. Биографија Стојана Новаковића, глумца Српског народног позоришта у Новом Саду, са фотографијама из позоришних представа. (Ф. 444 а. ј. 210)

212. 1861, јуни 12, Будим

Рукописан позоришни плакат Српског добровољног позоришног друштва из Будима, за представу *Инкојнијо* у корист Народног позоришта у Новом Саду. (МВ, инв. бр. 3249)

213. 1888, новембар 22, Вршац

Позоришни плакат Српског народног позоришта у Новом Саду штампан на свили за представу *Зидане Раванице*, која је одржана у Цесовом позоришту у Вршцу. (МВ, инв. бр. 3247)

Пано бр. 33

214. Суботица

Фотографија професора Градске музичке школе у Суботици, основане 1865. године, међу којима су : директор школе Цветко Манојловић (други ред, седи у средини) и композитор Александар Гавански (други ред, четврти здесна). (Ф. 444 а.ј. 474)

215. 1910, октобар 26, Суботица

Писмо Цветка Манојловића, пијанисте из Суботице, упућено Марији Мици Мокрањац, рођеној Предић, жени Стевана Мокрањца о личним питањима и летовању. (Ф. 444 а.ј. 471)

216. 1910, новембар 5, Суботица

Молба др Јована Манојловића, председника Српске певачке дружине из Суботице, упућена композитору Стевану Мокрањцу, ради помоћи око управљања суботичким хором. (Ф. 444 а.ј. 424)

217. XIX век (крај), Будимпешта

Фотографија Евгенија Стојановића, композитора аматера, крајем XIX века. (Ф. 444 а.ј. 642)

218. 1943, јуни 17, Београд

Нотни запис *Химне Текелијанске* на текст Јована Јовановића Змаја за мешовити и за мушки четворогласни хор који је компоновао Евгеније Стојановић око 1888. године. (Ф. 444 а.ј. 642)

219. 1938, децембар 27, Скопље

Позоришни плакат за представу *Новац је удисиво*, Народног позоришта из Скопља, за коју је музику компоновао Стеван Шијачки. (Ф. 444 а.ј. 687)

220. XX век (прва половина)

Фотографија Милана Димитријевића, виолинисте, солисте Београдске радио-станице и првог концерт мајстора Београдске филхармоније из прве половине XX века. (Ф. 444 а.ј. 154)

Пано бр. 34

221. Фотографије Миленка Пауновића, родом из Шајкаша, од најранијег детињства до угледног композитора и војног капелника Краљеве гарде. (Ф. 444 а.ј. 544)

222. Нотни запис композитора Миленка Пауновића. (Ф. 444 а.ј. 543)

223. 1923, октобар 21

Програм за концерт. Међу извођеним делима је била и композиција Миленка Пауновића.
(Ф. 444 а.ј. 539)

224. XX век (прва половина)

Фотографија Александра Гаванског, композитора *Шалајке*, диригента Српске певачке дружине *Граничар* и Радио хора из Београда из прве половине XX века. (Ф. 444 а.ј. 129)

225. 1934, август 1, Суботица

Оригинални нотни текст композиције *Шалајке I* из 1923. године, композитора и адвоката Александра Гаванског из Београда. (Ф. 444 а.ј. 128)

226. XX век (прва половина)

Новинска фотографија Јелене Пауновић и њене најмлађе ученице, шестогодишње кћерке господина Р. Шкарке, вицедиректора Чешке кредитне банке. (Ф. 444 а.ј. 530)

Пано бр. 35

227. Фотографија портрета Николе Алексића (1811–1873), сликара и иконописца. (Ф. 444 а.ј. 10)

228. Београд

Иконостас Саборне цркве у Београду, који је осликао Димитрије Аврамовић, приказан на разгледници.
(Ф. 444 а.ј. 1)

229. XIX век (прва половина)

Фотографија Димитрија Аврамовића (1815–1885), сликара, живописца, једног од зачетника романтизма у српском сликарству, дописног члана Друштва српске словесности. (Ф. 444 а.ј. 1)

230. XIX век (друга половина)

Фотографија Стевана Никшића Лале (1853–1938), сликара, наставника цртања и карикатуристе, из друге половине XIX века. (Ф. 444 а. ј. 506)

231. 1927, август 7, Нови Сад

Биографија, испитни лист и фотографија Саве Ипића (1894–1958), сликара и вајара из Новог Сада. (Ф. 444 а. ј. 193)

232. Нови Сад

Позивница *Крућа иријателља умейносѝи* у Новом Саду, на свечано отварање изложбе слика академских сликара Саве Ипића и Иве Шеремета. (Ф. 444 а. ј. 194)

233. Београд

Фотографија сликара и вајара Саве Ипића у атељеу. (Ф. 444. а. ј. 194)

234. 1952, Суботица

Каталог *Уз изложбу слика* Михајла Дејановића (1913–1982), сликара из Суботице. (Ф. 444 а. ј. 153)

Пано бр. 36

235. 1944, март 9, Београд

Фотографија с краја XIX века Ђорђа Јовановића (1861–1953), вајара и академика из Новог Сада. (Ф. 444 а. ј. 207)

236. 1898.

Фотографија Ђорђа Јовановића (седи десно) са пријатељима из 1898. године, упућена др Јовану Милекићу. (Ф. 444 а. ј. 207)

237. 1932, јуни 12, Београд

Српска књижевна задруга из Београда, обавештава вајара Ђорђа Јовановића да је прихваћена његова понуда за израду статуе за споменик Вука Стефановића Караџића. (Ф. 444 а. ј. 197)

238. Две фотографије вајара Ђорђа Јовановића у атељеу, приликом израде статуе за споменик Вуку Стефановићу Караџићу. (Ф. 444 а. ј. 207)

239. 1933, јуни 3, Београд

Обавештење о одлуци председника Републике Француске о одликовању вајара и академика Ђорђа Јовановића, француским Орденом Легије части. (Ф. 444. а. ј. 199)

240. 1901, Београд

Фотографија са изложбе вајарских радова Ђорђа Јовановића у Београду, на којој се виде бисте: Бранка Радичевића, Ђуре Даничића, Стојана Новаковића, Милоша Обреновића и Вука Караџића.
(Ф. 444 а. ј. 207)

241. 1891, Париз

Фотографија из 1891. године статуе Николе Пашића у *Париском салону*, рад вајара Ђорђа Јовановића
(Ф. 444 а.ј. 207)

242. 1904, јули 3, Београд

Повеља о додели краљевског Ордена *Белој орла његој рега*, Ђорђу Јовановићу, вајару из Београда, од краља Србије Петра I , из 1904. године. (Ф. 444 а.ј. 207)

243. Бачка Топола

Фотографија споменика подигнутог Петру I Карађорђевићу – краљу Србије, 1926. године у Бачкој Тополи, чију је статуу израдио Дејан Бешлин , вајар из Новог Сада. (Ф. 444 а.ј. 55)

244. 1960.

Фотографија Дејана Бешлина, вајара из Новог Сада. (Ф. 444 а.ј. 56)

ИСТОРИЈА ПРИВАТНОГ ЖИВОТА

Пано бр. 37

245. XIX век (прва половина), Суботица

Фотографија из детињства Владислава и Јована Манојловића, угледних суботичких адвоката.
(Ф. 444 а.ј. 447)

246. 1892, март 12, Суботица

Уверење о пунолетству Владислава Манојловића, издато од Сирочадског стола у Суботици.

(Ф. 444 а.ј. 296)

247. XX век (почетак), Суботица

Фотографија из детињства Александра Манојловића, сина суботичког адвоката др Владислава Манојловића.

(Ф. 444 а.ј. 291)

248. XIX век (друга половина)

Фотографија Цветка Манојловића, пијанисте и музичког педагога из Суботице, са сестром Милом Манојловић.

(Ф. 444 а.ј. 474)

249. XIX век (друга половина) и прва половина XX века

Фотографија Данице Коњовић (1873–1922), народне добротворке из Суботице, са мајком Јеленом.

(Ф. 444 а.ј. 259)

250. 1841, децембар 19, Суботица

Извод из Књиге крштених Српске православне цркве у Суботици, за Ђорђа Живановића, у потпису надлежни парох Исак Лудајић. (Ф. 444 а. ј. 281)

251. XIX век (крај)

Фотографија из детињства Кристине Такач, рођене Крнајски Пушкашев, становнице Суботице.

(Ф. 444 а.ј. 649)

252. XX век (почетак)

Породична фотографија Маре (Емилије) Ђорђевић Гргурове, својевремено једне од најбољих глумица Српског народног позоришта у Новом Саду, са унуцима Јелицом и Ђорђем. (Ф. 444 а.ј. 142)

253. 1919, септембар 12, Нови Сад

Фотографија из детињства Душка Јовановића, сина Ђорђа Јовановића, вајара и академика, једног од оснивача *Удружења ликовних уметника Београда*. (Ф. 444 а.ј. 195)

254. XIX век (крај)

Фотографија из детињства Гојка Пауновића, рођеног 1892. године, млађег брата Јелене и Миленка Пауновића.

(Ф. 444 а.ј. 530)

255. XIX века (крај)

Фотографија Јелене Пауновић, пијанисткиње и професорке музичке школе „Мокрањац“ у Београду, са братом Миленком, композитором и војним капелником Краљеве гарде. (Ф. 444 а.ј. 530)

Пано бр. 38

256. 1946–1949, Сента

Три Божићне и Ускршње честитке, упућене Јовану Милекићу од Бранислава Кирјаковића, банкара, песника и сликара из Сенте. (Ф. 444 а.ј. 236)

257. XX век (прва половина), Истамбул

Фотографија др Јована Манојловића (први здесна) и др Владислава Манојловића (трећи слева), суботичких адвоката, са пријатељима у Истамбулу. (Ф. 444 а.ј. 447)

258. XX век (прва половина), Врњачка бања

Фотографија др Јована Манојловића, суботичког адвоката (стоји у средини, са белим шеширом), на туристичком путовању у Врњачкој бањи, прва половина XX века. (Ф. 444 а.ј. 447)

259. 1919, мај 12, Београд

Путна исправа др Јована Манојловића, адвоката из Суботице за службено путовање у Француску и Белгију. (Ф. 444 а. ј. 425)

260. XX век (почетак)

Фотографија др Владислава Манојловића, суботичког адвоката (седи други здесна), на путу према Каприју (Италија). (Ф. 444. а. ј. 392)

261. XX век (почетак), Врњачка бања

Фотографија др Владислава Манојловића (седи, пети здесна) и др Јована Манојловића (седи, трећи здесна), суботичких адвоката, са одмора у Врњачкој бањи. (Ф. 444 а.ј. 392)

262. 1913, март 10 – јуни 14, Будимпешта, Абазна (Опатија)

Писмо др Јована Манојловића из хотела *Grand Royal* у Будимпешти, упућена брату др Владиславу Манојловићу. (Ф. 444 а.ј. 440)

263. 1904, фебруар 9, Мариенбад

Фотографија туриста у бањи Мариенбад у Немачкој, међу којима је и Самко Манојловић (седи, први здесна), велепоседник из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 465)

264. 1904, фебруар 6, Ница

Писмо адвоката и политичара Душана Манојловића из *Palace Hotela* у Ници, упућено брату др Јовану Манојловићу у Суботицу. (Ф. 444 а.ј. 394)

265. XX век, Палић

Фотографија Константина Теодоровића (са белим шеширом), трговца из Суботице, у шетњи на Палићу. (Ф. 444. а.ј. 652)

266. 1909, август, Интерлакен

Разгледница Јована Манојловића из Интерлакена, упућена Цветку Манојловићу. (Ф. 444 а.ј. 442)

267. 1940, Суботица

Градска повластица за вожњу трамвајем за 1940. годину, издата Кристини Такач од *Субојичке електричне жељезнице и осветљења д.д.* (Ф. 444 а.ј. 649)

268. 1898, новембар 29, Ријека

Разгледница коју је земљопоседник Божидар Тодор Вујић, упутио из Ријеке Данице Коњовић у Суботицу. (Ф. 444 а.ј. 97)

269. 1926, април 20, Загреб

Исказница др Јована Манојловића, адвоката из Суботице, учесника великог друштвеног путовања Средоземним морем, на пароброду *Карађорђе*. (Ф. 444 а. ј. 447)

Пано бр. 39

270. XIX век (крај)

Фотографија Љубице Милекић рођ. Медаковић, становнице Сремске Митровице. (Ф. 444 а.ј. 479)

Пано бр. 40

271. XIX (крај) – XX век (почетак), Суботица

Попис рубља и постелјине Данице Коњовић, народне добротворке из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 248)

272. Суботица

Бележница прихода и расхода за јули, Данице Коњовић, народне добротворке из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 256)

273. 1912, август 11, Суботица

Уговор о раду за одржавање винограда и воћњака, склопљен између Данице Коњовић као послодавца, и Михаља Гедовића и супруге му Луције Вајс. (Ф. 444 а.ј. 250)

274. XIX век (друга половина), Суботица

Фотографија из друге половине XIX века Данице Коњовић (1873–1922), народне добротворке из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 259)

275. 1908, мај 1, Нови Сад

Новински оглас за посао дружбенице. (*Женски свећ* бр. 5/1908)

276. 1912, јуни 1, Нови Сад

Новинска реклама за *Велики српски кувар*, Катарине Поповић Мицине. (*Женски свећ*, бр. 6/1912)

277. 1937, август 2.

Јеловник за август, Софије Мирковић, рођене Максимовић, ауторке *Кувара* објављеног 1913. године. (Ф. 444 а.ј. 489)

278. 1907, јануар 15, Суботица

План куће Данице Коњовић, народне добротворке из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 245)

Пано бр. 41

279. XIX век (друга половина)

Породична фотографија Самка Манојловића (седи лево), са синовима др Владиславом (стоји лево) и др Јованом (стоји десно) Манојловићем. (Ф. 444 а.ј. 465)

280. XIX век (друга половина)

Фотографија родне куће Самка Манојловића, велепоседника из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 465)

281. XIX век (друга половина) – прва половина XX века

Фотографија Душка (стоји десно) и Милана Браце Јовановића (стоји лево), синова Ђорђа Јовановића, вајара и академика. (Ф. 444 а.ј. 195)

282. XIX век (друга половина) – прва половина XX века

Породична фотографија Ђорђа Јовановића (седи у средини), вајара и академика, једног од оснивача *Удружења ликовних уметника Београда*. (Ф. 444 а.ј. 207)

283. Одломци из писама који се односе на тадашње начине ословљавања међу члановима најуже породице. (Ф. 444 а.ј. 395)

284. XIX век (крај)

Породична фотографија Евгенија Стојановића (седи), композитора и аутора познате композиције *Химна Текелијанска*. (Ф. 444 а.ј. 642)

285. XIX век (друга половина)

Фотографија суботичке породице Манојловић: Марија Милинка Манојловић, рођ. Радић (седи слева), Вера Милекић, рођ. Манојловић (у средини), Софија Радић, (седи здесна), Цветко Манојловић (стоји лево) и Тура Манојловић (стоји десно). (Ф. 444 а.ј. 609)

286. XIX век (друга половина)

Фотографија родне куће Цветка Манојловића, пијанисте и музичког педагога, из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 474)

287. XIX век (друга половина)

Фотографија Самка Манојловића (седи у средини), адвоката, земљопоседника и оснивача Српског певачког друштва *Граничар* у Суботици, са члановима најуже породице (Ф. 444 а.ј. 402)

288. 1938.

Фотографија суботичких грађана међу којима се налазе и: адвокат др Јован Манојловић (стоји четврти здесна), и Јелисавета Мица Радић, рођ. Сарајлић (седи трећа слева), народна добротворка и дугогодишња председница Добровољне задруге Српкиња у Суботици. (Ф. 444 а.ј. 609)

289. XX век (прва половина)

Породична фотографија Чедџе Димитријевића (седи у средини), трговца и народног добротвора из Земуна. (Ф. 444 а. ј. 175)

290. XIX век (крај) – почетак XX века

Фотографије Кристине Такач, рођене Крнајски Пушкашев (десно), становнице Суботице, са пријатељима у вожњи. (Ф. 444 а.ј. 649)

Пано бр. 42

291. XIX век (друга половина)

Фотографија из детињства Цветка Манојловића, пијанисте и музичког педагога из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 474)

Пано бр. 43

292. 1887, фебруар 28, Суботица

Извод из Протокола умрлих храма Светог Вазнесења Господњег у Суботици, за Екатарину Милошевић, рођену Матић, који је издао капелан Светозар Димитријевић. (Ф. 444 а.ј. 160)

293. 1909, јуни 4, Суботица

Нацрт за породичну гробницу, Данице Коњовић, народне добротворке из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 249)

294. XX век (прва половина)

Беседа на опелу суботичког свештеника Исе Лудајића, коју је одржао др Јован Манојловић. (Ф. 444 а.ј. 436)

295. 1915, мај, Суботица

Умрлица др Александра Манојловића и фотографија са његовог погребња (Ф. 444 а. ј. 293)

296. 1937, април 30/17, Суботица

Позив Српске православне црквене општине у Суботици, на парастос блаженопочившим народним доброторима Јовану Остојићу и његовој супрузи Терезији, рођеној Зозук. (Ф. 444 а. ј. 521)

297. 1951, септембар 14.

Фотографија са сахране Озрена Суботића. (Ф. 444 а. ј. 530)

Пано бр. 44

298. 1903, јануар 14/27, Будимпешта

Позив на IX Светосавску беседу са игранком, у организацији Српског трговачког и занатлијског певачког друштва *Слоја* из Будимпеште. (МВ, инв. бр. 1193)

299. 1900, децембар 27, Нови Сад

Позив Кола српских девојака на девојачко вече са игранком, које је одржано у хотелу *Јелисаветиа* у Новом Саду. (МВ, инв. бр. 3119)

300. 1883, новембар 18, Нови Сад

Улазница за банкет у гостионици код *Јелисаветије* у част грофа Еугена Зичија. (МВ, инв. бр. 3296)

301. XIX век (друга половина)

Фотографија са маскенбала којем је присуствовао Никола Димитријевић у костиму СНП-а, из представе *Пера Сејединац*. (Ф. 444 а. ј. 158)

302. 1925, новембар 8, Нови Сад

Новинска реклама за свечану представу плесне трупе Мис Аризона и маистра Рожњаиа из САД, која је одиграна на чајанци у „Американ-бару“ у Новом Саду. (*Нови Сад*, бр. 26/1925)

303. 1924, септембар 20, Нови Сад

Новинска реклама биоскопа *Корзо* у Новом Саду за филмове *С.О.С. Ошок суза* и *Три декрије*. (*Савремени Нови Сад*, бр. 16/1924)

304. XX век (прва половина)

Фотографија са једног ручка, којем је присуствовао др Јован Манојловић (носи наочари), адвокат из Суботице. (Ф. 444 а. ј. 447)

305. 1932, јануар 7, Нови Сад

Новинска реклама за зимску башту хотела *Слобода* у Новом Саду. (*Нови Сад*, бр. 1–2/1932)

306. 1932, јануар 7, Нови Сад

Новинска реклама хотела *Краљица Марија* у Новом Саду. (*Нови Сад*, бр. 1–2/1932)

307. XIX век (крај) и почетак XX века, Суботица

Позивница Меланије, Владислава и Јоце Манојловића, упућена Кристини Такач, за дружење у њиховом дому. (Ф. 444 а.ј. 387)

308. XIX век (крај) и почетак XX века, Суботица

Позивница Владислава Манојловића упућена Вери Милекић на ускршње картање и пријатељску вечеру. (Ф. 444 а.ј. 387)

309. Новинска реклама за продавницу грамофона и плоча, Мите Ћ. Палића из Панчева.

(*Женски свећ* бр. 10/1910)

310. XX век (почетак)

Вечерње дружење Манојловића: Самко (трећи слева), Владислав (први слева), Јован (други слева) и Александар (трећи здесна). (Ф. 444 а.ј. 465)

311. XIX век (крај)

Фотографија Цветка Манојловића (седи у средини), пијанисте и музичког педагога из Суботице, са пријатељима. (Ф. 444 а.ј. 474)

312. XIX век (крај) и почетак XX века

Фотографија са једне свечане вечере, којој је присуствовао Павле Терзин, директор Српске учитељске школе у Сомбору. (Ф. 444 а.ј. 667)

Пано бр. 45

313. 1863, мај 31, Офен (Будим)

Љубавно писмо композитора Евгенија Стојановића, будућој супрузи Констанцији Етерио.
(Ф. 444 а.ј. 640)

314. 1908, септембар, Суботица

Објава веридбе Зорке Димитријевић и др Димитрија Стефановића, пртопрезвитера-ставрофора и професора Универзитета у Београду. (Ф. 444 а.ј. 638)

315. 1907, фебруар 3/16, Нови Сад

Објава веридбе Вукице Ђурчић и Мите П. Алексијевића, политичара и великог жупана Београдске области.
(Ф. 444 а.ј. 8)

316. Новински оглас за удадбену понуду. (*Женски свећ* бр. 12/1906)

317. 1879, јануар 1/13, Суботица

Позивница на венчање Миле Радић и Милоша Рајића, председника Краљевског суда у Будимпешти и извод из Протокола венчаних Српске православне цркве Светог Вазнесења Господњег у Суботици. (Ф. 444 а.ј. 620)

318. XX век (почетак)

Фотографија са једног венчања, којем је присуствовао др Владислав Манојловић (седи лево), адвокат из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 392)

319. 1907, јуни 20, Рума

Позивница на златну свадбу грофа М. Л. Пејачевића у Руми. (МВ, инв. бр. 1076)

320. 1919, фебруар 20, Панчево

Сватовска успомена Добриле и Јосифа Кабрхела и свечани сватовски јеловник хотела *Велика Србија* у Панчеву.
(МВ, инв. бр. 1075)

МОДА

Пано бр. 46

321. XIX век (крај)

Фотографија брачног пара Јелисавете и Јована Радића из Суботице, крајем XIX века. (Ф. 444 а.ј. 609)

Пано бр. 47

322. XIX век (друга половина)

Фотографија Маре (Емилије) Ђорђевић Гргурове, глумице Српског народног позоришта у Новом Саду из друге половине XIX века. (Ф. 444 а.ј. 142)

323. 1897.

Фотографија Ђорђа Поповића, из 1897. године, становника Сремских Карловаца. (Ф. 444 а.ј. 579)

Пано бр. 48

324. XIX век (крај)

Фотографија Милинке Манојловић, рођене Радић, супруге адвоката Владислава Манојловића из Суботице, крајем XIX века. (Ф. 444 а.ј. 392)

Пано бр. 49

325. XIX век (крај)

Фотографија Данице пл. Коњовић, крајем XIX века, народне добротворке из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 259)

326. 1893, март, Берлин

Илустрација четири женске хаљине из модног часописа *Der Bazar; Illustrierte Damen – Zeitung*.
(МВ, инв. бр. 1313)

327. XIX век (крај)

Фотографија др Јована Манојловића, крајем XIX века, адвоката из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 447)

328. XIX век (крај)

Фотографија Кристине Такач, рођене Крнајски Пушкашев, становнице Суботице, крајем XIX века. (Ф. 444 а.ј. 649)

329. 1893, фебруар, Берлин

Илустрација четири женске хаљине из модног часописа *Der Bazar, Illustrierte Damen– Zeitung*. (МВ, инв. бр. 1312)

330. XIX век (крај)

Фотографија Љубице Милекић, рођене Медаковић, становнице Сремске Митровице, крајем XIX века. (Ф. 444. а.ј. 479)

331. 1894, октобар 26, Будимпешта

Фотографија др Јована Манојловића (седи) и Богдана Манојловића из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 447)

332. XIX век (крај), Беч

Фотографија Самка Манојловића (1844–1914), велепоседника из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 465)

333. XIX век (крај)

Фотографија брачног пара Меланије и Владислава Манојловића из Суботице, крајем XIX века. (Ф. 444 а.ј. 392)

334. XX век (почетак)

Фотографија Јелисавете Мице Радић, рођене Сарајлић, народне добротворке и супруге земљопоседника Јована Радића, почетком XX века. (Ф. 444 а.ј. 611)

335. Новинска реклама „за женски модни салон и школу“ *Јелене Ђ. Миросављевић* из Новог Сада.

(*Женски свеш*, бр. 7/1906)

336. 1905.

Фотографија Ђорђа Јовановића, вајара и академика из Новог Сада. (Ф. 444 а.ј. 207)

337. Новинска реклама продавнице текстилне робе *Мајиџа Леви и Друџ* из Новог Сада.
(*Женски свет*, бр. 3/1909)

338. 1911, октобар 1, Лајпциг

Илустрација седам женских модела (хаљина, мантила, костима), из модног часописа *Die Modenwelt*.
(МВ, инв. бр. 1649)

339. Новинска реклама за козметичке производе дрогерије *Оскар Клајн* из Новог Сада.
(*Женски свет*, бр. 9/1912)

340. Новинске рекламе у листу *Женски свет* из 1911, за продају текстилних и козметичких производа.
(*Женски свет*, бр. 7/1911)

341. Илустрација једне женске „принцес“ хаљине из бечког модног часописа *Mode Journal Wiener– Chic*.
(МВ, инв. бр. 1323)

342. Новинска реклама „парфимеријске и козметичарске“ радње *Иван Ј. Стојковић* из Новог Сада.
(*Женски свет*, бр. 5/1909)

343. XX век (почетак)

Фотографија Јелисавете Мице Радић, рођене Сарајлић (прва слева), из Суботице, са пријатељима почетком XX века. (Ф. 444 а.ј. 609)

344. Песма о моди из часописа *Женски свет*. (*Женски свет*, бр. 11/1912)

345. 1909, Врњачка бања

Фотографија Жарка И. Огњановића и Младена Туторова приликом боравка у Врњачкој бањи 1909. године.
(Ф. 444 а.ј. 669)

Пано бр. 50

346. крај XIX век (крај) – почетак XX века

Фотографија Данице Коњовић (други ред десно), народне добротворке из Суботице, са пријатељицама.
(Ф. 444 а.ј. 259)

Пано бр. 51

347. XX век (почетак)

Фотографија др Александра Манојловића, почетком XX века, адвокатског приправника и сина адвоката др Владислава Манојловића из Суботице. (Ф. 444 а.ј. 291)

Пано бр. 52

348. XX век (прва половина)

Фотографија Јелене Леле Пауновић, пијанисткиње, професорке музичке школе *Мокрањац* у Београду из прве половине XX века. (Ф. 444 а.ј. 530)

На њедној корици: Фотографија Данице племените Коњовић, народне добротворке из Суботице са пријатељицама, крај XIX, почетак XX века

На задној корици: Фотографија доктора Јована Манојловића, адвоката из Суботице, крај XIX века

Пошкорица: Брачни пар Јелисавета и Јован Радић из Суботице, крај XIX века

Разіледница на којој се виде краљ Александар и краљица Марија Карађорђевић

У огледалу времена – српско грађанско друштво
на размеђи векова кроз Збирку др Јована Милекића

Издавач
Архив Војводине

За издавача
Бранимир Андрић

Превод на енглески језик
Милена Вујков

Лектор
Весна Башић

Скенирање докумената
Владимир Мучидабић

Техничка обрада докумената и поставка изложбе
Александар Павловић

Графичко и ликовно решење
Татјана Јонаш
Мр Вишња Николић

Штампарија
ALFA-GRAF NS, Novi Sad

Тираж
500

Нови Сад, 2015.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

930.25(497.113 Novi Sad)(083.824)
308(497.113)''1850/1941''(083.824)

ГАВРИЛОВИЋ, Сања

У огледалу времена - српско грађанско друштво на размеђи
векова кроз Збирку др Јована Милекића / [ауторке изложбе
Сања Гавриловић, Љубица Будаћ, Леонила Павловић ; превод
на енглески језик Милена Вујков]. - 2. изд. - Нови Сад :
Архив Војводине, 2015 (Нови Сад : Алфа-граф НС). - 120 стр.
: фотогр., факс. ; 22 см. - (#Библиотека #Посебна издања
/ Архив Војводине)

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Штампано двостубачно. -
Тираж 500. - Попис докумената на изложби: стр. 73-117.

ISBN 978-86-80017-35-8

1. Будаћ, Љубица [аутор] [аутор изложбе] 2. Павловић,
Леонила [аутор] [аутор изложбе]

а) Архив Војводине (Нови Сад) - Збирка др Јована Милекића

- Изложбени каталози б) Грађанско друштво - Војводина -
1850-1941 - Изложбени каталози
COBISS.SR-ID 295221511

ISBN 978-86-80017-26-6